

Hallituksen esitys eduskunnalle perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskeväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi perintökaareen uusi perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskeva luku.

Ehdotettu sääntely tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus perintöön on aiemmin toimitetussa perinnönjaossa sivuutettu tai lapsen ja vanhemman välinen suhde vahvistetaan vasta perinnönjaon jälkeen. Myös perittävän kuoleman jälkeen toimitettua ositusta tai omaisuuden erottelua voidaan ehdotuksen mukaan oikaista, jos kuolinpesä on siinä luovuttanut omaisuutta avio- tai avopuolisolle huomattavasti enemmän kuin se olisi ollut velvollinen luovuttamaan.

Ehdotettu sääntely koostuu omaisuuden palautusvelvollisuuden sisältöä ja oikaisujaossa noudatettavaa menettelyä koskevista säännöksistä. Ehdotuksen lähtökohta on, että kuolinpesästä omaisuutta saaneet palauttavat kuolinpesään aiemmin toimitetussa perinnönjaossa saamansa omaisuuden perinnönjaon oikaisua varten. Jos oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen, palautusvelvollinen voisi kuitenkin omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa.

Ehdotus sisältää säännökset myös niitä tilanteita varten, joissa omaisuus ei ole enää tallella tai se on vahingoittunut. Palautusvelvollisuutta voitaisiin tietyin edellytyksin sovitella.

Ehdotuksen lähtökohtana on, että perinnönjaon oikaisusta pyritään ensisijaisesti sopimaan osapuolten välillä. Oikaisua vaativa voisi kuitenkin tarvittaessa hakea tuomioistuimelta pesänselvittäjän määräämistä huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Kuolinpesään voitaisiin määrätä myös pesänjakaja toimittamaan oikaisujako.

Isyyslakiin, oikeudenkäymiskaareen ja kuolleeksi julistamisesta annettuun lakiin ehdotetaan vähäisiä muutoksia, jotka ovat tarpeen perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevien uusien säännösten vuoksi.

Ehdotus liittyy osaksi 1 päivänä tammikuuta 2016 voimaan tulevaan isyyslakiin. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan yhtä aikaa uudistetun isyyslain kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	4
2.3 Nykytilan arviointi.....	6
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4.1 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....	9
4.2 Taloudelliset vaikutukset.....	9
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	10
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	10
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	12
1.1 Perintökaari.....	12
23 a luku Perinnönjaon oikaisusta ja omaisuuden palautusvelvollisuudesta.....	12
1.2 Isyyslaki.....	24
1.3 Oikeudenkäymiskaari.....	24
1.4 Laki kuolleeksi julistamisesta.....	24
2 VOIMAANTULO.....	24
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	25
LAKIEHDOTUKSET.....	28
1. Laki perintökaaren muuttamisesta.....	28
2. Laki isyyslain 20 ja 67 §:n muuttamisesta.....	31
3. Laki oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n muuttamisesta.....	32
4. Laki kuolleeksi julistamisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta.....	33
LIITTEET.....	34
RINNAKKAISTEKSTIT.....	34
2. Laki isyyslain 20 ja 67 §:n muuttamisesta.....	34
3. Laki oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n muuttamisesta.....	35
4. Laki kuolleeksi julistamisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta.....	36

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2014 uuden isyyslain (11/2015), joka tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Samalla eduskunta hyväksyi kaksi lausumaa (EV 235/2014 vp).

Ensimmäisessä lausumassaan eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan esityksen perinnönjaon peräyttämistä ja palautusvastuuta koskevaksi täydentäväksi sääntelyksi sellaisia tapauksia varten, joissa avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 syntyneellä lapsella on uuden isyyslain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tavoin tai sen seurauksena perintöoikeus isänpuoleisen perittävän jälkeen. Hallituksen tulee antaa esitys eduskunnan käsiteltäväksi hyvissä ajoin niin, että ehdotetut muutokset voivat tulla samanaikaisesti voimaan uuden isyyslain kanssa.

Toisessa lausumassaan eduskunta edellytti, että hallitus arvioi perintö- ja testamenttisaannon vanhentumiseen sekä perinnönjaon peräyttämiseen ja palautusvastuuseen liittyviä lainsäädännön yleisiä uudistustarpeita erityisesti oikeusvarmuuden ja omaisuuden suojan näkökulmasta ja ryhtyy arvioinnin perusteella tarvittaessa lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Esityksessä ehdotetaan perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevaa sääntelyä, joka koskee kaikkia perinnönjaon peräyttämistilanteita. Ehdotus on näin ollen laajempi kuin mitä eduskunta on ensimmäisessä lausumassaan edellyttänyt. Toisaalta esitys ei sisällä ehdotusta perintö- ja testamenttisaannon vanhentumista koskevan sääntelyn uudistamiseksi. Perintö- ja testamenttisaannon vanhentumista koskevan sääntelyn uudistamisen tarvetta on arvioitu erikseen eikä sääntelyn muuttamista ole katsottu tarpeelliseksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Perintökaarissa (40/1965) ei ole säännöksiä sellaisten tilanteiden varalta, joissa aiemmin toimitettu perinnönjako osoittautuu virheelliseksi esimerkiksi siitä syystä, että kuolinpesään ilmaantuu uusi osakas, yksi osakkaista on sivuutettu tai kadoksissa ollut testamentti löytyy perinnönjaon jälkeen. Vakiintuneen tulkinnan mukaan kuolinpesä voidaan luovuttaa velkojan tai osakkaan hakemuksesta pesänselvittäjän hallintoon lainvoiman saaneen perinnönjaon jälkeenkin, jos jaon jälkeen on ilmaantunut uutta velkaa tai omaisuutta tai jos toimitettu jako on koskenut vain osaa jäämistövarallisuudesta. Vastaava oikeus pesänselvittäjän määräämistä koskevan hakemuksen tekemiseen on perillisellä tai testamentinsaajalla, joka on sivuutettu perinnönjaossa. Sivuutettu perillinen tai testamentin saaja voi aina käynnistää kuolinpesän viralliselvityksen riippumatta siitä, onko pesä jo aiemmin selvitetty vai ei (KKO 1992:176). Se, jonka oikeus on perinnönjaossa sivuutettu, voi myös hakea tuomioistuimelta pesänjakajan määräämistä toimittamaan uusi perinnönjako (KKO 1979 II 114).

Perintökaaren 21 luvun 6—8 c §:ssä on säännökset perinnönjaon peruuntumisesta tilanteessa, jossa perinnönjako on toimitettu luvun 6 §:n 1 momentin vastaisesti ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu tai niistä on asetettu maksun turvaava takaus tai muu vakuus. Tällöin tuomioistuin voi pesänselvittäjän kanteesta: 1) määrätä osituksen tai perinnönjaon peruuttamaan ja velvoittaa osakkaat palauttamaan kaiken osituksessa tai jaossa saamansa omaisuuden taikka korvaamaan sen arvon, taikka 2) jollei kaiken omaisuuden palauttaminen ole tarpeen velkojen ja pesänselvitysvelkojen maksamiseksi, velvoittaa osakkaat yhteisvastuullisesti suo-

rittamaan pesälle velkojen maksamiseen tarvittavan rahamäärän. Perintökaaren 21 luvun säännösten nojalla perinnönjakoa ei kuitenkaan voida määrätä peruuntumaan sillä perusteella, että joku kuolinpesän osakkaista on sivuutettu tai kadoksissa ollut testamentti löytyy perinnönjaon jälkeen.

Haltuun otetun omaisuuden palauttamista koskevia säännöksiä on myös kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 4 luvussa. Jos kuolleeksi julistettu on elossa, hänellä on oikeus saada omaisuutensa takaisin siltä, joka on kuolleeksi julistamisen johdosta ottanut omaisuutta haltuunsa. Vastaavankaltainen luovutusvelvollisuus on säädetty myös sitä tilannetta varten, että kuolleeksi julistetun osoitetaan kuolleen muulloin kuin kuolleeksijulistamispäätöksessä määrättyinä kuolinpäivänä ja perillispiiri tämän johdosta muuttuu. Kuten perintökaaren 21 luvussa, myös kuolleeksi julistamisesta annetussa laissa on erityissäännökset palautusvastuun kohdentumisesta ja sen sisällöstä. Kuolleeksi julistamisesta annetun lain säännökset eivät kuitenkaan tule sovellettaviksi tilanteissa, joissa joku kuolinpesän osakkaista on sivuutettu tai kadoksissa ollut testamentti löytyy perinnönjaon jälkeen.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unioni

Heinäkuun 4 päivänä 2012 on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 650/2012 toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta. Asetuksella säännellään perintöasioiden käsittelyä vain jäsenvaltion rajat ylittävissä tilanteissa eikä sillä puututa kansallisen perintöoikeuden sisältöön. Kansallisen perintöoikeuden sisältö kuuluu näin ollen jäsenvaltioiden itsenäiseen toimivaltaan.

Euroopan neuvosto

Euroopan neuvosto on vuonna 1975 hyväksynyt yleissopimuksen avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeudellisesta asemasta (ETS 85). Suomi ei ole allekirjoittanut sopimusta. Suomi on ratifioinut Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990), jonka 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Sopimuksen 1. pöytäkirjan 1 artiklan mukaan jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan, eikä keneltäkään saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti. Sopimuksen 14 artiklan ja 12. pöytäkirjan mukaan yleissopimuksessa ja laissa tunnustetut oikeudet tulee taata ilman minkäänlaista muun muassa syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

Ruotsi

Ruotsin perintökaaressa (ärvdabalk, 1958:637) ei ole säännöksiä palautusvelvollisuudesta, jos perintö on ehditty jakaa esimerkiksi siitä syystä, että muut osakkaat eivät ole tienneet perillisen olemassaolosta. Kuten Suomessa, Ruotsin perintökaaressa säädetään kuitenkin tilanteesta, jossa kuolinpesän varat on jaettu ennen perittävän ja kuolinpesän velkojen maksamista. Perintökaaren 21 luvun 4 §:n mukaan jako tulee tuolloin toimittaa uudelleen. Jos velkojen määrä ei ylitä kuolinpesän varojen määrää, perinnönjako peruuntuu vain siltä osin kuin varoja tarvitaan velkojen kattamiseksi. Jos palautettava omaisuus ei ole tallella, palautettavaksi tulee omaisuuden arvo perinnönjaon peruuttamishetkellä. Jos joku kuolinpesän osakkaista ei palauta osuut-

taan, muut kuolinpesän osakkaat vastaavat puuttuvasta osuudesta jaossa saamiensa osuuksien suhteessa.

Kuten Suomessa, myös Ruotsissa on erikseen säädetty omaisuuden palautusvelvollisuudesta, jos kuolleeksi julistettu henkilö onkin elossa tai hän on kuollut muuna aikana kuin aiemmin on oletettu ja perillispiiri tästä syystä muuttuu. Ruotsin kuolleeksi julistamislain (*lag om dödförklaring*, 2005:130) 12 §:n mukaan omaisuutta saaneet henkilöt ovat tuolloin velvollisia palauttamaan saamansa omaisuuden.

Norja

Norjan perinnönjakolaissa (*lov om skifte*, 21/02/1930) on säädetty tilanteista, joissa perinnönjaossa sivuutettu osapuoli on kuolinpesän osakas tai legaatin saaja.

Jaossa oikeudettomasti sivuutettu kuolinpesän osakas voi vaatia osuuttaan muilta kuolinpesän osakkailta samoilla perusteilla kuin kadonneista henkilöistä annetun lain (*lov om forsvunne personar* 12/05/2015) 19 §:ssä on säädetty siihen saakka, kunnes osakkaan perintöoikeus on vanhentunut. Perillinen, joka on ottanut perinnön vastaan vilpittömässä mielessä, ei kuitenkaan joudu palauttamaan perinnöstä saamaansa tuottoa. Kadonneista henkilöistä annetun lain 19 §:n 1 momentin mukaan perillinen ei ole velvollinen palauttamaan omaisuutta enempää kuin hän on saanut. Jos esine on luovutettu edelleen tai sitä on käytetty, perillinen on velvollinen korvaamaan esineen arvon luovutushetkellä tai käytössäoloajalta. Vaatimusta voidaan sovitella tai siitä voidaan luopua, kun perillisen olosuhteet tai olosuhteet muutoin johtaisivat kohtuuttomaan lopputulokseen, jos perillinen joutuisi vastuuseen esineestä, joka ei enää ole hänen hallussaan. Perillinen ei myöskään vastaa esineestä, joka on hävinnyt ilman hänen omaa syytään.

Jos jaossa on loukattu legaatin saajan oikeuksia ja hän esittää tätä koskevan vaatimuksen ennen oikeutensa vanhenemista, se kuolinpesän osakas, joka on joutunut luovuttamaan osuudestaan omaisuutta legaatin täyttämiseksi, voi vaatia muilta kuolinpesän osakkailta osuutensa täydentämistä kadonneista henkilöistä annetun lain 19 §:n mukaisella tavalla.

Tanska

Tanskan laissa kuolinpesän jakamisesta (*lov om skifte af dødsboer nr 383 af 22/05/1996*) on säännökset tilanteista, joissa perinnönjakotuomioistuin voi täydentää perinnönjakoa tai tehdä perinnönjakoa koskevan uuden päätöksen. Tuomioistuin voi ryhtyä mainittuihin toimiin, kun 1) on ilmaantunut uutta omaisuutta tai uusia velkoja, 2) perintö on jaettu virheellisesti tai ositus on virheellisesti toimitettu, 3) kuolinpesän käsittelyssä on tapahtunut oleellinen virhe, 4) perintövero on laskettu virheellisesti ja perillinen tai testamentin saaja pyytää uudelleenkäsittelyä, 5) kuolinpesän käsittelyn selvitystapaa muutetaan, tai 6) muutoin on ilmaantunut kuolinpesän käsittelyyn vaikuttavia tai kolmannen osapuolen oikeusasemaan liittyviä merkittäviä uusia tietoja.

Laissa on myös säännökset osapuolten velvollisuudesta palauttaa omaisuutta kuolinpesään ja tähän liittyvistä yksityiskohdista. Jos tuomioistuin antaa määräyksen perinnönjaon täydentämisestä tai uuden perinnönjaon toimittamisesta, jokainen perillinen, testamentin saaja ja velkoja joutuu tarvittaessa palauttamaan saamansa omaisuuden kuolinpesään. Jos saatava on maksettu rahana tai muunlainen omaisuus on myöhemmin korvattu rahalla, luovutuksensaajan palautusvelvollisuus ei ulotu omaisuuteen, johon varat on sijoitettu. Palautusvaatimuksen esittämisen jälkeen saatu hyöty kuuluu kuitenkin palautusvelvollisuuden alaiseen omaisuuteen. Täydennyksessä tai uudessa jaossa omaisuus pyritään palauttamaan aiemmille vastaanottajille.

sen mukaan kuin on mahdollista ilman kohtuutonta arvonmenetystä osapuolten maksamia ta-soituseriä hyödyntäen.

Erityisissä tilanteissa palautusvaatimusta voidaan sovitella tai vaatimuksesta luopua, jos palautusvaatimuksen toteuttaminen olisi kohtuuttoman raskasta tai olosuhteet muutoin sitä puoltavat. Jos omaisuuden saanut osapuoli on luovuttanut omaisuuden kolmannelle, voi kuolinpesä vaatia omaisuuden palautettavaksi, jos tämä tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää niistä olosuhteista, jotka johtivat perinnönjaon täydentämiseen tai uuteen jakoon. Jos kolmannen osapuolen asettama vakuus tai takuu on vapautunut tai kolmannen osapuolen omistamaan omaisuuteen perustuva kiinnitys on lakannut maksun tai sellaisen muun oikeustoimen seurauksena, joka tuomioistuimen määräyksen vuoksi peräytyy, voi kuolinpesä vaatia kolmatta osapuolta asettamaan mahdollisuuksien mukaan vakuuden uudelleen, jos osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää niistä olosuhteista, jotka johtivat perinnönjaon täydentämiseen tai uuteen jakoon.

Laissa ei ole määritelty määräaika, minkä kuluessa perinnönjaon täydentämistä tai uudelleenjakoa tulee hakea. Tuomioistuinkäytännössä on joissakin tapauksissa katsottu, että hakijan passiivisuus voi johtaa oikeuden raukeamiseen.

Saksa

Saksan siviililakikirjassa (BGB) säädetään perillisen oikeudesta vaatia palautettavaksi omaisuutta, jonka joku on saanut kuolinpesästä ilman tosiasiallista perintöoikeutta. Perintönä saatuun omaisuuteen rinnastetaan omaisuus, joka on hankittu perintönä saaduilla varoilla. Palautusvelvollisuus alkaa tällöin siitä hetkestä, kun palautusvelvollinen on saanut tiedon sijaan tulleen omaisuuden rinnastettavuudesta perintöön.

Palautusvelvollisen tulee palauttaa myös omaisuudesta saamansa hyöty ja tuotto. Jos omaisuutta ei voida palauttaa, sovelletaan palautusvelvollisuuteen perusteettoman edun palautusta koskevia säännöksiä. Palautusvelvollinen on oikeutettu korvaukseen esineeseen pannuista kustannuksista. Vahingonkorvausvelvollisuuteen omaisuuden huonontumisesta sekä omaisuuden käytön ja hyödyn hyvittämiseen asian vireilläoloaikana sovelletaan omistajan ja haltijan suhdetta koskevia yleisiä säännöksiä.

Jos palautusvelvollinen ei ollut omaisuuden haltuun ottaessaan vilpittömässä mielessä, hänen vastuunsa määräytyy siten kuin palauttamisasia olisi jo vireillä. Sama koskee tilannetta, jossa palautusvelvollinen saa myöhemmin tietoonsa, että hän ei ole omaisuuden oikea haltija.

Jos omaisuus on sopimuksella luovutettu edelleen, luovutuksensaajan asema rinnastuu palautusvelvollisen asemaan.

2.3 Nykytilan arviointi

Eduskunta on hyväksyessään uuden isyyslain arvioinut vallitsevan sääntelyn riittämättömäksi ottaen erityisesti huomioon tilanteet, joissa isyys vahvistetaan ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen osalta miehen kuoleman jälkeen ja lapsella on uuden isyyslain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettu perintöoikeus isäpuoleisen perittävän jälkeen. Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus valmistelee esityksen perinnönjaon peräyttämistä ja palautusvastuuta koskeviksi täydentäviksi sääntelyksi.

Perinnönjaon peräyttämisestä ei nykyisellään ole säännöksiä laissa. Oikeuskäytännössä vastaavan kaltaisia tilanteita on käsitelty perusteettoman edun palautusta koskevan kanteen perusteella. Vaikka sivuutettu perillinen tai testamentin saaja on vakiintuneen tuomioistuinten tul-

kinnan mukaan voinut käynnistää viralliselvityksen kuolinpesässä tai hakea pesäjakajan määräämistä uuden perinnönjaon toimittamiseksi, tarve lakiin perustuvalla yhtenäisellä sääntelyllä on olemassa. Lisäksi on tarkoituksenmukaista, että perinnönjaon peräyttämistä ja palautusvastuuta koskevat perusteet ja menettelyt ovat yhdenmukaiset kaikissa niissä tapauksissa, joissa perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus on sivuutettu. Näistä syistä uutta sääntelyä ei ole perusteltua rajata koskemaan vain niitä erityistilanteita, joissa isyys perittävään nähden vahvistetaan perittävän kuoleman jälkeen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on luoda aineellinen ja menettelyllinen sääntely perinnönjaon oikaisemiseksi tilanteessa, jossa perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus perintöön on sivuutettu aiemmin toimitetussa perinnönjaossa. Sääntely soveltuu yhtäältä niihin tapauksiin, joissa perillisen tai testamentin saajan oikeus perintöön on ollut olemassa jo silloin, kun oikaistava perinnönjako on toimitettu, ja toisaalta niihin tapauksiin, joissa esimerkiksi perintöoikeuden muodostava suhde vahvistetaan vasta toimitetun perinnönjaon jälkeen.

Esitetyn sääntelyn lähtökohtana ovat yhtäältä perintökaaren 21 luvun säännökset perinnönjaon peruuntumisesta tilanteessa, jossa perinnönjako on toimitettu ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu, ja toisaalta kuolleeksi julistamisesta annetun lain säännökset omaisuuden luovutusvelvollisuudesta tilanteessa, jossa kuolleeksi julistettu palaa ja vaatii omaa omaisuuttaan takaisin. Koska osapuolten asema on kuitenkin osin erilainen kuin edellä mainituissa tilanteissa, ei mainittua sääntelyä ehdoteta sovellettavaksi sellaisenaan. Perinnönjaon oikaisusta esitetään säädettäväksi perintökaareen otettavassa uudessa 23 a luvussa.

Erotuksena perintökaaren 21 lukuun esityksessä käytetään käsitettä perinnönjaon oikaisu perinnönjaon peruuntumisen tai peräytymisen sijaan. Tämä on perusteltua myös siksi, että esityksen perusteella on joissain tilanteissa mahdollista, että perinnönjakoa ei peräytetä kokonaisuudessaan vaan sitä oikaistaan vain osaksi.

Perillinen tai yleistestamentin saaja, joka ei ole osallistunut aiemmin toimitettuun perinnönjakoon, voi ehdotetun sääntelyn mukaan vaatia perinnönjaon oikaisua. Oikaisua voi vaatia, jos oikeus perintöön ei ole vielä vanhentunut. Perintökaaren 16 luvun säännösten mukaan perillisen tai testamentin saajan oikeus perintöön vanhenee lähtökohtaisesti kymmenen vuoden kuluessa perittävän kuolemasta tai, jos testamenttiin perustuva oikeus alkaa myöhemmin, tästä ajankohdasta lukien.

Jos perittävän kuoleman jälkeen on toimitettu ositus tai omaisuuden erottelu ja kuolinpesä on tuolloin luovuttanut omaisuutta avio- tai avopuolisolle huomattavasti enemmän kuin se olisi ollut velvollinen luovuttamaan, myös ositusta tai omaisuuden erottelua voidaan ehdotuksen mukaan oikaista. Sama koskee avopuolisolle annettua avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain (26/2011) 8 §:ssä tarkoitettua hyvitystä.

Lähtökohtana perinnönjaon oikaisussa noudatettavaa menettelyä koskevassa ehdotuksessa on, että perinnönjaon oikaisusta pyritään ensisijaisesti sopimaan osapuolten välillä. Jos sopimusta osapuolten kesken ei saada aikaan, oikaisua vaativa voi hakea tuomioistuimelta pesänselvittäjän määräämistä huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesään perinnönjaon oikaisua varten. Perinnönjaon oikaisusta voidaan sopia. Osapuolilla on myös mahdollisuus hakea pesänjakajaa toimitusjakoa varten. Ehdotettu menettely perustuu mahdollisimman pitkälle aiemmin säädettyihin menettelytapoihin perintöasioissa.

Ehdotuksen lähtökohtana on, että kuolinpesästä omaisuutta saaneet palauttavat takaisin kuolinpesään kaiken aiemmassa perinnönjaossa saamansa omaisuuden perinnönjaon oikaisua varten. Erityisjälkikisäädöksen nojalla saatu omaisuus palautetaan kuitenkin vain, jos erityisjälkikisäädöksen täyttäminen loukkaa oikaisua vaativan lakiosaa tai muuta oikeutta. Perintökaaren 8 luvussa tarkoitettuna avustuksena tai hyvityksenä taikka perintökaaren 18 luvussa tarkoitettuna elatuksena saatu omaisuus tulee palauttaa vain, jos omaisuutta on saatu huomattavasti enemmän kuin mihin sen saaja olisi ollut oikeutettu.

Palautusvelvollisuus on pääsääntöisesti esinekohtaista. Esinekohtaisuudesta ehdotetaan kuitenkin poikettavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen. Tässä tilanteessa palautusvelvollinen voisi valita, että hän omaisuuden luovuttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa. Toisin kuin tilanteessa, jossa jo perinnönjakohetkellä jako-osakkaan asemassa oleva perillinen tai testamentin saaja on sivuutettu, tällaisessa tilanteessa jakoon osallistuneilla osakkailla ei ole ollut jakoa tehdessään mahdollisuutta ottaa huomioon jaon jälkeen perillisasemansa vahvistuttanutta perillistä. Tästä syystä on perusteltua, että palautusvelvollisella on tuolloin mahdollisuus valita, palauttaako hän kuolinpesään jaossa saamansa omaisuuden vai liikaa saamansa omaisuuden arvoa vastaavan rahamäärän.

Perinnönjaon oikaisua koskevat tilanteet voivat olla hyvin monenlaisia. Erityisesti tilanteessa, jossa jakoon osallistuneet perinnönsaajat ovat ottaneet omaisuuden vastaan vilpittömässä mielessä kauan aikaa sitten, vaatimus omaisuuden palauttamisesta on omiaan aiheuttamaan ongelmallisia tilanteita. Tästä syystä esityksessä ehdotetaan säännöstä kohtuuttoman palautusvelvollisuuden sovittelusta. Ehdotetussa sovittelusäännöksessä on lueteltu erityisesti huomioon otettavina seikkoina muun muassa palautusvelvollisen tietoisuus oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön, omaisuuden saamisesta palautusvaatimuksen esittämiseen kulunut aika sekä palautusvelvollisen ja oikaisua vaativan taloudelliset olosuhteet. Luettelo ei ole tyhjentävä, vaan säännös jättää mahdollisuuden tapauksen kokonaisvaltaiseen harkintaan myös lueteltuihin seikkoihin verrattavien seikkojen perusteella.

Esityksen valmistelun yhteydessä on noussut esiin kysymys, voiko valtio olla korvausvastuussa oikaisumenettelystä aiheutuvista kustannuksista niissä tilanteissa, joissa isyys vahvistetaan avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 syntyneen lapsen osalta takautuvasti voimaan tulleen lainsäädännön perusteella, ja tarvittaisiinko valtion korvausvastuusta erityisääntelyä.

Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaan valtio on tietyin edellytyksin velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Jos vahinko on aiheutettu julkista valtaa käytettäessä, vahingonkorvaus käsittää vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.

Jos valtioon kohdistuva vahingonkorvausvaatimus perustuu valtion viranomaisen virheeseen tai laiminlyöntiin taikka toimintaan, josta valtio vastaa tahallisuudesta tai huolimattomuudesta riippumatta, sen käsittelyyn sovelletaan valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia (978/2014). Mahdollisen korvaushakemuksen perusteella tulee kussakin tapauksessa erikseen arvioitavaksi, täytyvätkö valtion korvausvastuun edellytykset. Tarvetta säätää tätä laajemmas- ta valtion vahingonkorvausvastuusta perinnönjaon oikaisemisesta aiheutuneiden kustannusten osalta ei ole.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Ehdotettu lainsäädäntö soveltuu yhdenvertaisesti kaikkiin perillisiin ja yleistestamentin saajiin, joiden oikeus on aiemmin toimitetussa perinnönjaossa jostain syystä sivuutettu tai vahvistettu jaon jälkeen. Velvollisuutta palauttaa omaisuutta kuolinpesään on kuitenkin vähäisessä määrin helpotettu niiden tilanteiden osalta, joissa perinnönjaon oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen. Erityisesti on huomattava, että ehdotukseen ei liity sääntelyä, jonka mukaan ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneitä ja mainitun päivämäärän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneitä lapsia kohdeltaisiin eri tavoin.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Sellaiset tilanteet, joissa perillinen tai yleistestamentin saaja on perinnönjaossa sivuutettu, ovat nykyisinkin mahdollisia. Käytettävissä ei ole tarkkoja tietoja näiden tapausten yleisyydestä. Suhteessa kaikkiin vuosittain toimitettaviin perinnönjakoihin niiden määrän voidaan kuitenkin arvioida olevan hyvin vähäinen.

Ehdotettu sääntely liittyy osaksi siihen, että uudella isyyslailla on palautettu takautuvasti kannemahdollisuus isyyden vahvistamiseksi ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osalta. Tällä lainsäädäntömuutoksella arvioidaan olevan perinnönjaon oikaisutilanteita lisäävä vaikutus. Suomessa kuolee vuosittain noin 50 000 henkilöä. Hallituksen esityksessä eduskunnalle isyyslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 91/2014 vp) on arvioitu, että takautuvasti palautetun kanneoikeuden nojalla nostettavien isyyskanteiden lukumäärä tulee nousemaan yhteensä ainakin muutamaan kymmeneen tapaukseen. Osassa näistä tapauksista otaksuttua isää ei lähemmässä tarkastelussa voida vahvistaa lapsen isäksi ja osassa tapauksista isä on isyyden vahvistamisen hetkellä elossa, jolloin perinnönjaon oikaisua koskeva sääntely ei lähtökohtaisesti ole tarpeen. Perillisen ja testamentin saajan oikeutta koskevista yleisistä vanhentumissäännöksistä johtuu lisäksi, että perintöoikeus vanhenee kymmenessä vuodessa perittävän kuolemasta. Esitetyt seikat rajoittavat edelleen niiden kotitalouksien määrää, joihin ehdotus vaikuttaa. Suhteutettuna vuosittain kuolevien henkilöiden määrään esityksellä on vaikutus hyvin pieneen osaan väestöstä.

Ehdotuksen vaikutukset voivat lähtökohtaisesti toteutua joko mahdollisuutena saada omaisuutta oikaisujaossa tai velvollisuutena palauttaa omaisuutta kuolinpesään oikaisujakoa varten. Jos omaisuuden palauttamisesta ja oikaisujaosta ei päästä sopimukseen, kuolinpesän osakkaat kantavat taloudellisen vastuun myös kuolinpesän virallisselvitykseen ja toimitusjakoon liittyvistä kustannuksista niin kuin perintökaaren 19 ja 23 luvuissa säädetään.

Vaikutukset yrityksiin tai yhteisöihin

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia yrityksiin tai yhteisöihin lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa yritys tai yhteisö on yleistestamentin saajana. Tällöin yritys tai yhteisö voi joutua palauttamaan aikaisemmin toimitetussa perinnönjaossa saamansa omaisuuden kuolinpesälle jaon oikaisua varten. Toisaalta yleistestamentin saajana olevalla yrityksellä tai yhteisöllä olisi oikeus vaatia jaon oikaisua, jos jako on toimitettu ilman että se on ollut siinä osapuolena.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia julkiseen talouteen. Perintö- ja lahjaverolaisissa (378/1940) on otettu huomioon tilanne, jossa perintöverotuksen perusteet ovat muuttuneet verotuksen toimittamisen jälkeen. Perintö- ja lahjaverolain 39 §:n 1 momentin mukaan verotus toimitetaan tuolloin uudelleen noudattaen soveltuvin osin lain 40 ja 41 §:ssä säädettyä veronoidikaisu-menettelyä. Perintöverotus voidaan toimittaa uudelleen kymmenen vuoden kuluessa perinnönjättäjän kuolemasta tai, jos perintö tulee perilliselle tai testamentin saajalle myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuollessa, siitä, kun omaisuus on saatu.

Verotuksen uudelleen toimittamisen yhteydessä Verohallinto voi oikaista aiemmin virheellisten tietojen perusteella kannetun veron ja määrätä veron kannettavaksi toiselta verovelvolliselta. Koska perintöveron määrä riippuu verovelvollisen sukulaisuussuhteen läheisyydestä perittävään, myös kannettavan perintöveron määrä voi muuttua. Perintöveron määrään vaikuttaa myös perintöosuuden suuruus. Siksi kannettavan perintöveron kokonaismäärä voi alentua sen johdosta, että jäämistö oikaisujaossa jaetaan aikaisempaa useamman perillisen kesken. Jos perintö on mennyt valtiolle, myös valtio voi joutua palauttamaan jaossa saamansa omaisuuden kuolinpesään oikaisua varten muiden palautusvelvollisten tavoin.

Esityksellä ei ole erityisiä suoria kustannusvaikutuksia kunnille eikä sillä luoda kunnille uusia velvollisuuksia. Mitä edellä on todettu esityksen vaikutuksista yrityksiin ja yhteisöihin, koskee myös niitä tilanteita, joissa kunta tai valtio on saanut omaisuutta yleistestamentin nojalla. Ehdotuksen vaikutusten julkiseen talouteen voidaan arvioida jäävän erittäin vähäisiksi.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä on suoria vaikutuksia viranomaistoimintaan siltä osin kuin kuolinpesään joudutaan hakemaan pesänselvittäjä omaisuuden palauttamiseksi kuolinpesään tai pesänjakaja oikaisuja-koa varten. Nämä hakemukset käsitellään käräjäoikeuksissa. Toisaalta perinnönjaon oikaisuun liittyviä kanteita käsitellään tuomioistuimissa nykyisinkin vailla ehdotetun sääntelyn kaltaista tukea esimerkiksi perusteettoman edun palautusta ja pesänjakajan määräämistä koskevinä asioina. Tuomioistuinten arvion mukaan ehdotuksella ei ole kuin vähäisiä ja väliaikaisia asioiden määrää lisääviä vaikutuksia tuomioistuinten toimintaan. Myös vaikutukset oikeusaputoimistoille tulevat jäämään tapausten lukumäärän vuoksi vähäiseksi.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Oikeusministeriö asetti 20 päivänä maaliskuuta 2015 työryhmän valmistelemaan lainsäädäntöä perinnönjaon peräyttämistä ja omaisuuden palautusvastuusta. Työryhmän asettamispäätöksen taustalla oli eduskunnan kaksi lausumaa, jotka se antoi uuden isyyslain hyväksymisen yhteydessä (EV 235/2014 vp).

Oikeusministeriön asettaman työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus perinnönjaon peräyttämistä ja peräytymiseen liittyvää omaisuuden palautusvastuuta koskevasta sääntelystä. Ehdotettavan sääntelyn tuli kattaa kaikki perinnönjaon peräytymistilanteet.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin hovioikeudenneuvos Tuomo Antila Helsingin hovioikeudesta ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos Salla Silvola oikeusministeriöstä, professori Markku Helin Turun yliopistosta, professori Urpo Kangas Helsingin yliopistosta sekä asianajaja Hilka Salmenkylä, joka edusti Suomen Asianajajaliittoa.

Työryhmävalmistelun aikana kuultiin valtiovarainministeriön ja Verohallinnon edustajia.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Oikeusministeriö vastaanotti määräaikaan mennessä työryhmämietinnöstä 10 lausuntoa. Lausunnon antoivat Maanmittauslaitos, Valtiokonttori, Verohallinto, Etelä-Savon käräjäoikeus, Oulun käräjäoikeus, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus, Suomen Kuntaliitto, Helsingin oikeusaputoimisto, Suomen Asianajajaliitto, Veronmaksajain Keskusliitto ry sekä Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattavat sääntelyä ja pitävät tärkeänä, että perinnönjaon oikaisua ja palautusvastuuta koskevat perusteet ja menettelyt ovat yhdenmukaiset kaikissa niissä tapauksissa, joissa perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus on sivuutettu.

Suurin osa lausunnonantajista kannatti perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevia aineellisia ehdotuksia sellaisenaan tai hieman täsmennettyinä. Lausuntojen perusteella perintökaaren 23 a lukuun ehdotettujen säännösten yleistä soveltamisalaa, palautusvelvollisuuden piiriin kuuluvaa omaisuutta ja palautettavan omaisuuden arvostamista koskevia säännöksiä ja niiden perusteluita on täsmennetty ja ehdotuksen perusteluihin on lisätty selvennys ehdotetun lainsäädännön suhteesta muuhun lainsäädäntöön, erityisesti maakaaren (540/1995) 13 luvun säännöksiin.

Enemmistö lausunnonantajista kannatti työryhmän ehdottamia oikaisuvaatimusta ja omaisuuden palauttamista koskevia menettelysäännöksiä. Hallituksen esitys vastaa tältä osin työryhmän ehdotusta. Suomen Asianajajaliiton ehdottamaa vaihtoehtoista menettelyä ei katsottu toteuttamiskelpoiseksi, koska siihen liittyvien mahdollisten hyötyjen toteutuminen olisi edellyttänyt muutoksia ulosottokaaren täytäntöönpanokelpoisuutta koskeviin yleisiin edellytyksiin, mikä ei ole perusteltua nyt harkittavana olevien erityistilanteiden yhteydessä. Lausunnonantajat eivät kommentoineet työryhmäehdotukseen sisältyviä ehdotuksia seurannaismuutoksiksi. Veronmaksajain Keskusliitto ry katsoi, että ehdotus edellyttäisi muutoksen tekemistä perintö- ja lahjaverolain 39 §:iin. Verohallinnon lausunnon mukaan perinnönjaon oikaisu voidaan kuitenkin ottaa huomioon perintöverotuksessa nykyisillä perusteoikaisusäännöksillä, eikä erityis-sääntely niitä varten ole tarpeen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Perintökaari

23 a luku Perinnönjaon oikaisusta ja omaisuuden palautusvelvollisuudesta

1 §. Pykälässä säädetään perillisen tai yleistestamentin saajan oikeudesta vaatia perinnönjaon oikaisua, jos hän ei ole ollut osapuolena toimitetussa perinnönjaossa.

Ehdotettu säännös kattaa ensinnäkin sellaiset tilanteet, joissa oikaisua vaativa perillinen on ollut perillisasemassa jo silloin, kun perinnönjako on toimitettu. Toiseksi säännös kattaa myös sellaiset tilanteet, joissa perillisen perillisasema on vahvistettu vasta toimitetun perinnönjaon jälkeen. Tällainen tilanne saattaa syntyä esimerkiksi silloin, kun perillisen oikeudellinen suhde biologiseen isäänsä on vahvistettu tuomioistuimessa vasta perittävän kuoleman jälkeen.

Yleistestamentin saaja voi vaatia perinnönjaon oikaisua esimerkiksi tilanteessa, jossa testamentti on löytnyt vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen.

Perillisellä tai yleistestamentin saajalla ei kuitenkaan ole oikeutta vaatia oikaisua, jos hänen oikeutensa perintöön on vanhentunut. Vanhentumisesta säädetään perintökaaren 16 luvussa. Sen 1 §:n 1 momentin mukaan perillisen tai testamentin saajan on saatettava oikeutensa voimaan viimeistään kymmenen vuoden kuluessa perittävän kuolemasta tai, jos testamenttiin perustuva oikeus alkaa myöhemmin, tästä ajankohdasta lukien. Saman pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi tietyissä tilanteissa määrätä, että perillisen tai testamentin saajan on saatettava oikeutensa voimaan lyhyemmän määräajan kuluessa. Ehdotetussa säännöksessä vanhentumisella tarkoitetaan sekä 1 momentissa tarkoitettua määräajan että 2 momentin nojalla asetetun erityisen määräajan ylittämistä.

Selvää on, että perinnönjaon oikaisua ei voi vaatia perillinen, joka ei ole ollut osapuolena toimitetussa perinnönjaossa sen vuoksi, että hän oli perintökaaren 17 luvussa säädetyllä tavalla luopunut perinnöstä tai luovuttanut pesäosuutensa toiselle. Henkilö, joka katsoo olevansa oikeutettu perintöön, voi esittää oikaisuvaatimuksensa aikaisempaan perinnönjakoon osallistuneille milloin tahansa riippumatta siitä, onko hänen perillisasemansa lainvoimaisesti vahvistettu tai onko hänen hyväkseen tehty testamentti lainvoimainen. Vasta sen jälkeen, kun hänen perillisasemansa on lainvoimaisesti vahvistettu tai kun testamentti on tullut lainvoimaiseksi, on kuitenkin mahdollista ryhtyä konkreettisiin toimenpiteisiin perinnönjaon oikaisemiseksi.

Erityisjälkisäädöksen saaja ei voisi vaatia perinnönjaon oikaisua ehdotetun pykälän nojalla. Tällaisen oikeuden antaminen erityisjälkisäädöksen saajalle ei ole tarpeellista, koska hänen asemansa on turvattu jo perintökaaren 22 luvun 1 §:n 2 momentin säännöksellä. Toimitettu perinnönjako ei vaikuta hänen asemaansa, vaan hän voi saattaa oikeutensa voimaan perinnönjasta riippumatta.

Säännöksen mukaan oikaisumahdollisuus on käytettävissä vain silloin, kun perillinen tai yleistestamentin saaja ei ole ollut osapuolena aikaisemmin toimitetussa perinnönjaossa. Säännöstä ei näin ollen voida käyttää vaihtoehtoisena muutoksenhakukeinona tilanteessa, jossa perintökaaren 23 luvun 10 §:n mukaista moitekannetta ei ole nostettu tai se ei ole menestynyt. Oikaisuvaatimuksen esittäminen olisi kuitenkin mahdollista esimerkiksi sellaisessa sinänsä harvinaisessa tilanteessa, jossa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen suhde biologiseen isään-

sä vahvistetaan vasta miehen kuoleman jälkeen, mutta hän on ollut aikaisemmin toimitetussa perinnönjaossa osapuolena muussa asemassa, kuten yleistestamentin saajana.

Perinnönjako katsotaan yleensä toimitetuksi, kun jakokirja on 23 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla allekirjoitettu. Oikaisuvaatimus voidaan esittää sen jälkeen, kun jako on tehty, vaikka perinnönjako ei vielä olisi lainvoimainen. Jos perinnönjakoa on moitittu ja sitä vaaditaan myös oikaistavaksi nyt ehdotettujen säännösten nojalla, moitekanteen käsittely on usein tarkoituksenmukaista keskeyttää oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 4 §:n nojalla, kunnes selviää, tuleeko moitekanteen kohteena oleva perinnönjako korvatuksi oikaisuajalla niin, että moitekanteen ajamista ei enää ole tarvetta jatkaa.

Sääntelyä sovelletaan vain, kun perinnönjako on toimitettu. Jos perinnönjakoa ei ole toimitettu, pesän osakkaan tulee perinnönjaon oikaisun sijaan vaatia kuolinpesän jakoa perintökaaren 23 luvun 1 §:n mukaisesti.

Perinnönjaon oikaisua koskeva vaatimus voidaan esittää vapaamuotoisesti niille, jotka ovat ottaneet perinnön vastaan. Jos perinnönjaon oikaisusta ei vaatimuksen esittämisen jälkeen päästä sopimukseen, oikaisua vaativa voi ehdotettujen 9 ja 11 §:n osoittamin tavoin hakea pesänselvittäjän määräämistä huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle sekä pesänjakajan määräämistä toimittamaan oikaisujako.

2 §. Pykälässä säädetään omaisuuden palautusvelvollisuudesta perinnönjaon oikaisua varten, jos edellytykset perinnönjaon oikaisemiseksi täyttyvät. Omaisuuden palauttamisen tarkoituksena on palauttaa jäämistöstä saatu omaisuus takaisin kuolinpesään, jotta perinnönjaossa si-
vuutetun perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus perintöön voidaan toteuttaa. Palautusvelvollisuus on ensisijaisesti esinekohtaista, jollei 3 §:stä muuta johdu. Pykälän säännökset ovat tahdonvaltaisia, joten palautusvelvollisuudesta voidaan sopia kuolinpesän ja palautusvelvollisen kesken myös toisin.

Pykälän 1 momentissa säädetään palautusvelvollisuuden ulottuvuudesta eri tilanteissa.

Momentin 1 kohdan mukaan omaisuutta perintönä tai yleistestamentin nojalla saanut on velvollinen palauttamaan kuolinpesälle lähtökohtaisesti kaiken saamansa omaisuuden. Sama koskee sitä, jolle valtio on luovuttanut perintökaaren 5 luvun 2 §:n nojalla omaisuutta, joka luvun 1 §:n nojalla on tullut valtion omistukseen. Käytännössä valtiolle perintökaaren 5 luvun 1 §:n nojalla siirtyneen omaisuuden luovuttamista koskeviin päätöksiin sisältyy jo nykyisin ehto, jonka mukaan luovutuksensaaja on velvollinen luovuttamaan saamansa omaisuuden myöhemmin mahdollisesti ilmaantuvalle perintöön oikeutetulle sukulaiselle tai testamentin saajalle.

Momentin 2 kohdan mukaan erityisjälkisäädöksen saaja on palautusvelvollinen, jos testamenti loukkaa oikaisua vaativan lakiosaa tai muuta oikeutta. Kuten perintökaaren 7 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään, testamentti on perillistä kohtaan tehoton siltä osin kuin se estää häntä saamasta lakiosaansa jäämistöstä tai rajoittaa hänen oikeuttaan määrätä lakiosana tulevasta omaisuudesta. Ehdotetun säännöksen mukainen palautusvelvollisuus voi vastaavasti koskea ensiksikin sellaisen omaisuuden palauttamista, johon testamentin saaja on erityisjälkisäädöksellä saanut omistusoikeuden. Toisaalta palautusvelvollisuus voi tarkoittaa myös esimerkiksi testamentilla myönnetystä käyttöoikeudesta luopumista siltä osin kuin käyttöoikeus rajoittaa perillisen oikeutta määrätä hänelle lakiosana tulevasta omaisuudesta. Säännös kattaa lisäksi esimerkiksi tilanteet, joissa erityisjälkisäädös on myöhemmin tehdyllä yleistestamentilla peruutettu, jolloin erityisjälkisäädöksen täyttäminen loukkaa yleistestamentin saajan oikeutta.

Momentin 3 kohdan mukaan perintökaaren 8 luvussa tarkoitetun avustuksen tai hyvityksen taikka 18 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun elatuksen saaja on palautusvelvollinen, mutta vain siltä osin kuin hän on saanut avustuksena, hyvityksenä tai elatuksena huomattavasti enemmän kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu. Säännöksessä tarkoitetut avustukset, hyvitykset ja elatus ovat luonteeltaan tarve- tai ansaintaperusteisia. Säännöksen taustalla on ajatus siitä, että avustus, hyvitys tai elatus olisi yleensä myönnetty samansuuruisena myös siinä tilanteessa, että oikaisua vaativan perillisen tai testamentin saajan oikeudet olisi otettu asianmukaisesti perinnönjaossa huomioon. Tästä johtuu, että avustusta, hyvitystä tai elatusta saanut on velvollinen palauttamaan omaisuutta vain siltä osin kuin omaisuutta on siirretty enemmän kuin kyseessä oleva tarve- tai ansaintaperuste olisi edellyttänyt. Tällöin omaisuuden siirron todellinen tarkoitus on ainakin osaksi ollut muu kuin laissa tarkoitetun avustuksen, hyvityksen tai elatuksen maksaminen. Tällainen omaisuuden siirto on voinut loukata niitä perillisiä ja testamentinsaajia, jotka eivät ole olleet osallisia omaisuuden siirtoa koskevaan päätöksentekoon.

Säännös edellyttää, että omaisuutta on siirtynyt huomattavasti enemmän kuin mihin sen saaja on ollut oikeutettu. Kun otetaan huomioon avustuksen, hyvityksen ja elatuksen myöntämisen harkinnanvaraisuus, ei ole tarkoituksenmukaista, että vähäiset poikkeamat laissa säädettyistä myöntämisperusteista voisivat johtaa palautusvelvollisuuteen.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa palautusvelvollisuutta ei 1 momentissa säädetystä huolimatta ole. Säännöksen mukaan palautusvelvollisuutta ei ole, jos on ilmeistä, että omaisuuden palauttaminen ei ole tarpeen oikaisua vaativan oikeuden turvaamiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa miehen testamentissa määrätään rintaperilliset saamaan lakiosansa ja jäljelle jäävä osuus jää yleistestamentilla leskelle. Uuden perillisen ilmaantuminen osapuoleksi jakoon merkitsee tällöin sitä, että omaisuus, josta perittävä ei ole voinut testamentilla määrätä, jaetaan aikaisempaa useamman perillisen kesken. Muutos ei vaikuta vapaaosan saaneen lesken asemaan, koska osuus, jonka perittävä on voinut testamentata, säilyy rintaperillisten lukumäärästä riippumatta samana. Leski ei tällöin lähtökohtaisesti ole palautusvelvollinen. Jos kuitenkin saatetaan todennäköiseksi, että leski on jaossa saanut omaisuutta enemmän kuin vapaaosan, ei voida pitää ilmeisenä, että omaisuuden palauttaminen ei olisi tarpeen oikaisua vaativan oikeuden turvaamiseksi. Tällöin myös leski olisi palautusvelvollinen.

Omaisuutta saaneella olisi todistustaakka siitä, että hänen saamansa omaisuuden palauttaminen ei ole tarpeen oikaisua vaativan oikeuden turvaamiseksi.

Pykälässä säädetty palautusvelvollisten luettelo on tyhjentävä. Esimerkiksi kuolinpesän tai perillisen velkoja taikka henkilö, jolle perintönä tai testamentilla saatua omaisuutta on myyty, ei ole ehdotettujen säännösten nojalla palautusvelvollinen. Esimerkiksi luovutuksensaajan saannon pysyvyys ei siten ole riippuvainen niin sanottua saantosuojaa koskevien edellytysten, kuten kiinteistöjen osalta maakaaren 13 luvun 4 §:n mukaisten edellytysten, olemassaolosta. Myöskään pesänjakaja, joka on toimittanut oikaistavaksi vaaditun perinnönjaon, ei olisi ehdotettujen säännösten nojalla velvollinen palauttamaan kuolinpesälle sen varoista perintökaaren 23 luvun 4 §:n 4 momentin nojalla saamaansa palkkiota ja kulukorvausta.

Jos palautusvelvollinen on kuollut, hänen oikeudenomistajansa voivat olla vastuussa perinnönjättäjän velvoitteista perintökaaren 21 luvun säännösten mukaan.

3 §. Pykälään on otettu erityissäännös niitä tilanteita varten, joissa oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen. Tällainen tilanne voi tyypillisesti syntyä niin, että isyysuhde perittävän ja lapsen välillä vahvistetaan vasta sen jälkeen, kun perinnönjako perittävän kuoleman jälkeen on toimitettu. Perinnönjako katsotaan yleensä toimitte-

tuksi, kun jakokirja on 23 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla allekirjoitettu, vaikka jako ei vielä olisi lainvoimainen.

Näissä tilanteissa palautusvelvollinen voi esinekohtaisen palautusvelvollisuuden sijasta valita, että hän omaisuuden luovuttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa. Valintamahdollisuuden antaminen on tarpeen, koska jaon toimittaneiden ei voida näissä tilanteissa edellyttää varautuneen siihen mahdollisuuteen, että kuolinpesään tulisi myöhemmin uusi perillinen.

Esimerkkinä säännöksen soveltamisesta voidaan mainita tilanne, jossa 300 000 euron arvoinen jäämistö on jaettu perittävän kahden lapsen kesken. Tällöin kumpikin on saanut omaisuutta 150 000 euron arvosta. Jos jaon jälkeen perillisen asemaan tulee perittävän kolmas lapsi, kumpikin jakoon osallistuneista lapsista voisi esinekohtaisen palautusvelvollisuuden sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena 50 000 euroa.

Kukin palautusvelvollinen voisi harkita itsenäisesti, palauttaako hän omaisuutta esinekohtaisesti vai korvaako sen arvon. Esimerkkitapauksessa olisi siis mahdollista, että toinen perinnönjakoon osallistuneista lapsista palauttaa kuolinpesään kaiken perinnönjaossa saamansa omaisuuden ja toinen maksaa korvauksen liikaa saamastaan omaisuudesta rahana. Palautusvelvollinen ei voisi ilman eri sopimusta valita vaihtoehtoa, että hän palauttaa vain osan saamastaan omaisuudesta esinekohtaisesti ja osan rahana.

Pykälässä säädetään myös siitä, miten kuolinpesälle maksettavan rahamäärän suuruus määräytyy. Sen selvittämiseksi on suoritettava uusi jakolaskelma siten, että oikaisua vaativan oikeus otetaan laskelmassa huomioon. Omaisuudelle on laskelmassa pantava pääsäännön mukaan se arvo, joka sillä vastaanotettaessa oli. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että laskelmassa voidaan käyttää niitä omaisuuden arvoja, jotka olivat käytössä aikaisemmassa jaossa. Vastaanottohetken arvon käyttäminen voi kuitenkin joissakin tilanteissa olla kohtuutonta joko palautusvelvollisen tai oikaisua vaativan kannalta. Sen vuoksi ehdotetaan, että sen käyttämisestä voitaisiin erityisestä syystä poiketa. Tällainen syy voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun palautusvelvolliset ovat jaossa saaneet omaisuutta, jonka arvo on ilman heidän omaa ansiotaan huomattavasti noussut esimerkiksi kaavamuuoksen seurauksena. Jos pääsäännön mukainen arvostustapa tällöin johtaisi kohtuuttoman pieneen korvaukseen, voitaisiin omaisuuden vastaanottohetken arvosta poiketa käyttämällä sitä korkeampaa arvoa.

4 §. Pykälän 1 momentissa säädetään tilanteista, joissa luontaispalautus ei ole mahdollinen sen vuoksi, että kyseinen omaisuus ei ole tallella tai että se on esimerkiksi yhdistetty toiseen niin, että se ei ole palautettavissa. Palautusvelvollisen on tässä tapauksessa korvattava kuolinpesälle kyseisen omaisuuden arvo.

Omaisuuden arvo määritetään näissä tilanteissa 3 §:ssä säädetyllä tavalla eli pääsääntöisesti omaisuuden vastaanottohetken mukaan.

Momentissa säädetty korvausvelvollisuus ei riippuisi siitä, onko esimerkiksi omaisuuden häviäminen tai tuhoutuminen johtunut palautusvelvollisen tuottamuksesta vai onko omaisuuden palauttaminen estynyt siksi, että omaisuus on esimerkiksi luovutettu kolmannelle. Korvausvelvollisuutta voidaan kuitenkin 8 §:n nojalla sovitella. Sovittelua yleensä puoltaa se, että omaisuuden tuhoutuminen on johtunut palautusvelvollisesta riippumattomista syistä.

Pykälän 2 momentti koskee tilanteita, joissa tietyn omaisuuden palauttaminen ei ole mahdollista, mutta tuottaisi palautusvelvolliselle huomattavaa haittaa. Palautusvelvollinen voisi tällöin omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa omaisuuden vastaanottohetken arvoa vastaavan

korvauksen. Jos omaisuuden arvo on kuitenkin noussut niin, että sen arvo on korvauksen määrämishetkellä vastaanottohetken arvoa korkeampi eikä arvonnousu ole seurausta palautusvelvollisen omasta toiminnasta, korvaus on suoritettava määrämishetken mukaisen käyvän arvon mukaan. Säännöksen tarkoituksena on estää palautusvelvollista hyötymästä siitä, että hänet oikeutetaan suorittamaan omaisuuden palauttamisen asemesta rahakorvaus. Jos kysymys on arvonnoususta, johon palautusvelvollinen on omalla toiminnallaan merkittävästi vaikuttanut esimerkiksi peruskorjaamalla kiinteistöä tai työskentelemällä yrityksen hyväksi, arvonnousun määrittäminen korvauksen määrämishetken mukaan ei olisi oikeudenmukaista. Omaisuuden arvonnousu voi johtua osin palautusvelvollisen omasta toiminnasta ja osin muista seikoista, kuten markkinatilanteen muutoksista. Tällöinkin arvonnousua määritettäessä jätetään luonnollisesti huomioon ottamatta vain palautusvelvollisen omasta toiminnasta johtunut arvonnousu. Esimerkkinä voidaan ajatella tilannetta, jossa kiinteistön arvo vastaanottohetkellä on ollut 100 000 euroa. Korvauksen määrämishetkellä kiinteistön arvo on 200 000 euroa. Arvonnoususta 70 000 euron osuus on ollut seurausta palautusvelvollisen kiinteistöön tekemistä perusparannuksista ja 30 000 euron osuus kiinteistömarkkinoiden yleisestä hintakehityksestä. Tällöin palautusvelvollisen on suoritettava korvauksena 130 000 euroa.

Esinekohtainen palauttaminen on ensisijaista ja sen vuoksi arvon korvaaminen edellyttää, että palautusvelvollinen osoittaa, että hänelle aiheutuisi palauttamisesta huomattavaa haittaa. Kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että omaisuuden haltija välttämättä tarvitsee tiettyä esinettä elinkeinotoimintansa harjoittamiseen ja sen korvaaminen uudella vastaavalla esineellä olisi huomattavan hankalaa tai siitä aiheutuisi hänelle huomattava taloudellinen menetys.

Arvon korvaaminen omaisuuden palauttamisesta aiheutuvan haitan vuoksi tulisi kysymykseen vain palautusvelvollisen vaatimuksesta. Sen sijaan kuolinpesä ei voi kysymyksessä olevan säännöksen nojalla vaatia, että omaisuuden sijasta on korvattava sen arvo. Palautusvelvollisella on todistustaakka siitä, että palauttamisesta aiheutuu hänelle huomattavaa haittaa. Omaisuuden arvon korvaaminen on kuitenkin aina mahdollista, jos osapuolet sopivat siitä. Muussa tapauksessa asian ratkaisee tuomioistuimien pesänselvittäjän kanteesta.

5 §. Pykälän mukaan palautusvelvollisen on korvattava arvon aleneminen, jos palautettavan omaisuuden arvo on alentunut omaisuuden kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi. Korvausvelvollisuus on olemassa vain, jos omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi.

Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä kuin omaisuuden kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, palautusvelvollisen on momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan suoritettava kohtuullinen korvaus arvon alenemisesta vain, jos siihen katsotaan olevan erityistä syytä. Säännös tulisi sovellettavaksi silloin, kun omaisuus on sinänsä samassa kunnossa kuin se oli palautusvelvollisen saadessa omaisuuden, mutta siitä ei enää saada samaa hintaa. Säännöksessä tarkoitetaan esimerkiksi sellaisia tilanteita, joissa omaisuuden markkina-arvo on alentunut kurssimuutosten tai sesonkivaihteluiden vuoksi. Esimerkiksi pörssiosakkeet ovat tyypillisesti alttiita kurssimuutoksille. Myös esimerkiksi auton ja muiden teknisten laitteiden arvo pääsääntöisesti alentuu iän myötä, vaikka käyttö olisi hyvin vähäistä. Koska tällainen arvon aleneminen olisi tapahtunut silloinkin, jos omaisuus olisi ollut kuolinpesän hallinnassa, pääsääntönä on, että arvon aleneminen jää pesän tappioksi. Korvauksen määrittäminen edellyttää, että sen suorittamiseen on erityistä syytä. Lähinnä tällainen syy voi olla käsillä silloin, kun palautusvelvolliselta vaaditaan omaisuuden luovuttamista ja hän viivyttää palauttamista aiheettomasti sillä seurauksella, että omaisuuden arvo tuona aikana alenee.

Palautusvelvollinen on momentin jälkimmäisen virkkeen nojalla velvollinen suorittamaan arvon alenemisesta kohtuullisen korvauksen. Se voi siis jäädä todellista arvon alenemistä pienemmäksi. Kohtuullisen korvauksen määrä on harkittava tapauskohtaisesti.

6 §. Pykälässä on säännökset palautettavalle rahamäärälle maksettavasta korosta, muusta palautettavasta omaisuudesta saadun tuoton luovuttamisesta tai sen arvon korvaamisesta sekä omaisuudesta saadun hyödyn korvaamisesta. Hyödyn korvaaminen on kuitenkin jäljempänä tarkemmin selostettavalla tavalla toissijaista suhteessa omaisuuden arvon alenemisesta 5 §:n nojalla suoritettavaan korvaukseen.

Pykälän 1 momentin ensimmäinen virke koskee palautusvelvollisen velvollisuutta suorittaa korkoa palautettavalle rahamäärälle. Korko määräytyy korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaan. Tämän niin sanotun tuottokoron maksamista puoltaa se, että kysymys on tuottoon rinnastuvasta erästä. Palautusvelvollinen ei toisaalta ole velvollinen suorittamaan enempää kuin tuottokoron, vaikka hän olisi onnistunut sijoittamaan pesästä saamansa varat siten, että on saanut niistä tuottokorkoa paremman koron.

Tuottokorkoa tulee maksaa siitä lukien, kun palautusvelvollinen on saanut omaisuuden haltuunsa, jollei pykälän 2 momentista muuta johdu.

Pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan palautusvelvollisen on luovutettava muusta omaisuudesta saamansa tuotto. Tuottoa on kaikki se, mitä omaisuudesta kertyy sen säännöllisessä käytössä. Tuotto käsittää yhtäältä luonnontuotteet, kuten kiinteistöltä korjatun sadon, toisaalta esineistä kertyneen tulon, esimerkiksi huoneistosta saadut vuokramaksut tai osakeista saadut osingot. Säännöksen mukaan tuoton esinekohtaisen luovuttamisen vaihtoehtona olisi tuoton arvon korvaaminen. Palautusvelvollinen voisi valita, kummalla tavalla hän täyttää vastuunsa.

Momentin toisessa virkkeessä on lisäksi säännös omaisuudesta saadun hyödyn korvaamisesta. Hyötynä pidetään omaisuuden käytöstä saatua etua. Hyötyä voi olla esimerkiksi etu, joka on saatu siitä, että palautusvelvollinen on saanut asua kuolinpesälle palautettavassa asunnossa tai käyttää kuolinpesälle palautettavaa autoa. Hyödystä on suoritettava kohtuullinen korvaus. Korvauksen määrää harkittaessa on otettava huomioon se, missä määrin kuolinpesälle on aiheutunut haittaa siitä, että omaisuus ei ole ollut sen hyödynnettävänä. Jos kysymyksessä on omaisuus, josta kuka tahansa olisi voinut saada tietyn markkina-arvon mukaisen hyödyn, sen mukaan määräytyvää täyttä korvausta voidaan tavallisesti pitää myös kohtuullisena. Jos palautusvelvollisen saama hyöty sitä vastoin on perustunut lähinnä hänen omaan toimintaansa, ei hyödyn korvaamista voida yleensä pitää kohtuullisena.

Käytännössä saattaa esiintyä tapauksia, joissa omaisuudesta on saatu hyötyä, mutta samalla sen arvo on alentunut ja palautusvelvollisen on tämän vuoksi korvattava arvon alennus kuolinpesälle. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa kiinteistöltä on otettu soraa tai kiveä. Momentin kolmannen virkkeen mukaan kuolinpesän kärsimä haitta tulee tällöin ensisijaisesti korvattavaksi arvon alenemisesta suoritettavalla korvauksella. Muussa tapauksessa palautusvelvollinen joutuisi korvaamaan samasta toimenpiteestä aiheutuvat vaikutukset kahteen kertaan.

Tuotto tai sen arvo taikka hyöty on korvattava koko siltä ajalta, jonka palautusvelvollinen on pitänyt omaisuutta hallussaan, jollei pykälän 2 momentista muuta johdu.

Jos palautusvelvollinen on pannut omaisuuteen kustannuksia tuoton tai hyödyn saamiseksi, hänellä on oikeus saada niistä 7 §:n mukainen korvaus. Vastakkaiset saatavat voidaan kuitata.

Pykälän 2 momentissa suojataan sellaista palautusvelvollista, joka on pitänyt omaisuutta hallussaan vilpittömässä mielessä. Pykälän 1 momentissa tarkoitettua korkoa tai korvausta on maksettava aikaisintaan siitä lähtien, kun palautusvelvollinen on tiennyt tai hänen olisi pitänyt

tietää oikaisuvaatimuksen esittäjän oikeudesta jäämistöön. Säännös on poikkeus 1 momentin mukaisesta, omaisuuden haltuunottohetkestä alkavasta koronmaksu- tai korvausvelvollisuudesta.

Tilanteesta riippuen palautusvelvollisen katsotaan tienneen tai pitäneen tietää oikaisua vaativan oikeudesta, kun hänellä on ollut tai olisi pitänyt olla tieto sivuutetusta perillisestä ja tämän oikeudellisesta suhteesta perittävään tai testamentin olemassaolosta. Esimerkiksi pelkkää epäilyä perittävän biologisesta isyydestä suhteessa avioliiton ulkopuolella syntyneeseen lapseen ei tulisi vielä katsoa säännöksessä tarkoitetuksi tiedoksi. Toisaalta ei ole ainakaan kaikissa tilanteissa perusteltua katsoa, että palautusvelvollisen vilpittömän mielen päättyisi vasta silloin, kun perittävän isyys on vahvistettu lainvoimaisella tuomiolla. Momentissa tarkoitettua maksuvelvollisuuden voidaan yleensä katsoa alkavan jo silloin, kun palautusvelvollisella on ollut tai hänellä olisi pitänyt olla tieto sekä sellaisen oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tuloksesta, joka osoittaa sivuutetun perillisen biologisen suhteen perittävään, että isyyden vahvistamista koskevan kanteen vireille tulosta.

Säännöksen mukainen velvollisuus maksaa korkoa tai korvausta voi tulla sovellettavaksi myös esimerkiksi tilanteessa, jossa perintö on jaettu selvittämättä riittävän huolellisesti, keitä perillisiä perittävällä on. Tällöin korkoa tai korvausta on maksettava aikaisintaan siitä lähtien, kun palautusvelvollinen todennäköisesti olisi tullut tietoiseksi oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön, jos perillispiiri olisi selvitetty tavanomaista huolellisuutta noudattaen.

Jos palautusvelvollinen tiesi oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön tai hänen olisi pitänyt tietää siitä jo saadessaan omaisuuden hallintaansa, suoritusvelvollisuus koskee koko hallintaaikaa.

Palautusvelvollisen on pykälän 3 momentin mukaan suoritettava korkolain 4 §:n 1 momentin mukaista viivästyskorkoa palautettavalle rahamäärälle tai omaisuuden arvosta suoritettavalle korvaukselle siitä lukien, kun palautusvaatimus on esitetty. Tuottokoron maksuvelvollisuus päättyy siihen, kun viivästyskoron suorittamisvelvollisuus alkaa.

7 §. Pykälään on otettu säännös palautusvelvollisen oikeudesta korvaukseen palautettavaan omaisuuteen panemistaan kustannuksista. Kysymyksen tulevat ensisijaisesti tarpeelliset, mutta myös muut kustannukset, jos se harkitaan kohtuulliseksi. Tarpeellisina kustannuksina voidaan pitää silloin, kun omaisuuden huolellinen ja järkevä hoito niitä vaatii. Tarpeelliset kustannukset korvattaisiin kuolinpesän varoista lainkohdan mukaan kokonaan. Muiden kustannusten osalta korvattavaksi saattaisivat tulla lähinnä omaisuuden arvoa kohottaneet tai muuten hyödylliset kustannukset.

8 §. Pykälässä on palautusvelvollisuuden sovittelua koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan 2—6 §:n mukaista palautusvelvollisuutta voidaan sovittaa, jos se olisi kohtuuton. Sovittelu voi koskea kaikkia palautusvelvolliselle mainittujen pykälien nojalla syntyviä velvollisuuksia. Sovittelu on siten mahdollista, kun kysymys on esinekohtaisesta palautusvelvollisuudesta, omaisuuden arvon tai arvon alenemisen korvaamisesta, koronmaksuvelvollisuudesta, tuoton palauttamisesta tai sen arvon korvaamisesta taikka hyödyn korvaamisesta. Sovittelu tarkoittaa yleensä palautusvelvollisuuden alentamista, mutta poikkeuksellisissa tapauksissa on mahdollista sekin, että palautusvelvollisuus poistetaan kokonaan.

Sovittelu perustuu tapauskohtaiseen harkintaan. Sovittelun edellytykset arvioidaan kunkin palautusvelvollisen osalta erikseen. Harkinnassa huomioon otettavista seikoista säädetään pykälän 2 momentissa.

Momentin 1 kohdan mukaan palautusvelvollisuuden sovittelua harkittaessa on otettava huomioon, onko palautusvelvollinen omaisuuden saadessaan tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää oikaisuvaatimuksen esittäjän oikeudesta jäämistöön. Tiedonsaannin ajankohtaa on selostettu tarkemmin 6 §:n 2 momentin perusteluissa. Tarkoituksena on, että tällä seikalla on sovitteluharkinnassa keskeinen merkitys. Perinnönjaon toimittaminen siitä huolimatta, että palautusvelvollinen on tiennyt sellaisen perillisen tai yleistestamentin saajan olemassaolosta, joka ei ole ollut osapuolena jaossa, puhuu vahvasti sovittelua vastaan. Jonkin verran pienemmällä painoarvolla sovittelua vastaan puhuu se, että palautusvelvollinen ei ole nimenomaisesti tiennyt sivuutetusta perillisestä tai testamentin saajasta, mutta hänen olisi huolellisesti toimiessaan tullut olla tästä tietoinen.

Momentin 2 kohdan mukaan sovitteluharkinnassa on otettava huomioon omaisuuden saamisesta palautusvaatimuksen esittämiseen kulunut aika. Mitä pidempi aika on kulunut omaisuuden saamisesta, sitä täydellisemmin omaisuus on sulautunut osaksi saajan omaisuutta. Säännöksen tarkoituksena on paitsi antaa suojaa omaisuuden pitkäaikaisen haltijan oikeudelle, myös kannustaa oikaisuvaatimuksen esittäjää toimimaan joutuisasti saatuaan tiedon oikeudesta perintöön. Rajaamalla kohtuullistamisedellytys palautusvaatimuksen esittämisetkeen eikä esimerkiksi kiistan ratkaisujankohtaan pyritään ehkäisemään omaisuutta koskevan kiistan käsittelyn tarpeetonta pitkittämistä siinä tarkoituksessa, että sovittelun edellytykset varmemmin täytyisivät.

Momentin 3 kohdan mukaan sovitteluharkinnassa tulee ottaa huomioon palautusvelvollisen ja oikaisuvaatimuksen esittäjän taloudelliset olosuhteet ja palautusvelvollisuuden täysimääräisen toteuttamisen vaikutukset heidän toimeentuloonsa.

Tilanteissa, joissa harkitaan palautusvelvollisuuden sovittelua, on perusteltua kiinnittää huomiota paitsi palautusvelvollisen, myös oikaisuvaatimuksen esittäjän taloudellisiin olosuhteisiin. Sovittelua puoltaa esimerkiksi se, että täysimääräinen palautusvelvollisuus vaarantaisi heikossa taloudellisessa asemassa olevan palautusvelvollisen toimeentulon, mutta oikaisuvaatimuksen esittäneen perillisen tai yleistestamentin saajan taloudelliset olosuhteet ovat hyvät.

Palautusvelvollisuus voi tulla kysymykseen hyvin monenlaisissa tilanteissa, eikä ole tarkoituksenmukaista pyrkiä yksityiskohtaisesti luettelemaan kaikkia seikkoja, joiden vuoksi palautusvelvollisuus voi käytännössä muodostua kohtuuttomaksi. Sen vuoksi ehdotetaan, että sovitteluharkinnassa voidaan momentin 4 kohdan mukaan ottaa huomioon myös muut, momentin 1—3 kohdassa mainittuihin seikkoihin verrattavat seikat. Esimerkkinä tällaisesta seikasta voi olla tilanne, jossa palautusvelvollinen on maksanut saamastaan omaisuudesta perintöveroa, jota ei verolainsäädännön mukaan voida enää palauttaa hänelle, eikä este verotuksen uudelleen-toimittamiselle ole johtunut palautusvelvollisen omasta toiminnasta.

Sovittelu perustuu aina tilanteen arviointiin kokonaisuutena. Kohtuullistamismahdollisuudella on ensisijaisesti pyritty suojaamaan sellaista perillistä tai yleistestamentin saajaa, joka on ottanut omaisuuden vastaan vilpittömässä mielessä eikä palautusvaatimuksen esittämisen aikaan enää kykene palauttamaan omaisuutta ilman merkittäviä vaikutuksia hänen taloudellisiin olosuhteisiinsa ja toimeentuloonsa. Tällaisesta tilanteesta voi olla kyse muun muassa silloin, kun perillisen sukulaisuussuhde perittävään vahvistetaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen eikä palautusvelvollinen ole voinut ennakoida sukulaisuussuhteen vahvistamista perinnönjaon toimittamisen aikaan. Perintönä saadut varat eivät ehkä ole enää tallella, niillä on voitu maksaa pois kertyneitä velkoja tai omaisuus on voinut tuhoutua omaisuuden saajasta riippumattomasta syystä. Tällaisessa tilanteessa palautusvelvollisuuden täysimääräinen toteuttaminen voi olla kohtuutonta.

Pykälän 3 momentissa säädetään seikasta, joka on 2 momentissa mainittujen seikkojen lisäksi otettava huomioon, kun harkitaan 4 §:n 1 momentin tai 5 §:n mukaisen korvausvelvollisuuden sovittelua. Kyse on korvausvelvollisuudesta, joka perustuu siihen, että palautettava omaisuus ei ole tallella tai muuten palautettavissa taikka että omaisuuden arvo on alentunut. Tällöin olisi otettava huomioon se syy, mistä palauttamisen este tai arvon alentuminen johtuu.

Korvausvelvollisuuden sovittelua puoltaisi esimerkiksi se, että omaisuus on tuhoutunut ilman palautusvelvollisen huolimattomuutta ja ilman että palautusvelvollinen on saanut sen tilalle muuta omaisuutta. Sovitteluun ei sen sijaan yleensä olisi aihetta, jos palautusvelvollinen on luovuttanut omaisuuden vastiketta vastaan tai jos hän on saanut korvauksen tuhoutuneesta omaisuudesta esimerkiksi vakuutuksesta. Sovittelua vastaan puhuu lisäksi esimerkiksi se, että omaisuuden palauttaminen on estynyt tai sen arvo on alentunut omaisuuden huonon hoidon tai palautusvelvollisen muun huolimattomuuden vuoksi.

Harkittaessa 4 §:n 1 momentissa tai 5 §:ssä säädetyn korvausvelvollisuuden sovittelua tilannetta on arvioitava kokonaisuutena ottaen huomioon sekä pykälän 2 että 3 momentissa tarkoitettut seikat.

9 §. Pykälässä säädetään menettelystä, jolla omaisuuden palautusvelvollisuus toteutetaan.

Pykälän 1 momentin mukaan omaisuuden palauttamisesta voidaan tehdä sopimus kuolinpesän ja palautusvelvollisen välillä. Ellei kuolinpesään ole määrätty pesäselvittäjää, kuolinpesää edustavat perilliset ja yleistestamentin saajat perintökaaren 18 luvun 1 §:ssä säädettyllä tavalla. Jos perillisperiiri on esimerkiksi isyyden vahvistamisen tai testamentin löytymisen vuoksi muuttunut, kuolinpesän osakkaat määräytyvät uuden tilanteen mukaan.

Palautusvelvollisuutta koskeva sopimus on tehtävä kirjallisesti. Sopimus voidaan tehdä kunkin palautusvelvollisen kanssa erikseen tai se voi koskea kaikkia palautusvelvollisia. Sopimuksessa on yleensä tarpeen sopia myös omaisuuden palauttamistavasta ja -aikataulusta.

Jos kuolinpesän ja palautusvelvollisen kesken ei päästä sopimukseen omaisuuden palauttamisesta tai jos sopimus on tehty, mutta palautusvelvollinen ei palauta omaisuutta sen mukaisesti, oikaisua vaativalla tulee olla vaihtoehtoinen keino oikeutensa toteuttamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan oikaisua vaativalla on oikeus hakea tuomioistuimelta pesäselvittäjän määräämistä huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Ehdotettu sääntely ei sulje pois vaihtoehtoa, jonka mukaan kuolinpesä tai joku sen osakkaista ajaa palautusvelvollisuutta koskevaa kannetta yleisten perintökaaren 18 luvun 2 §:n kuolinpesän edustamista koskevien säännösten nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan pesäselvittäjällä on ensisijaisesti velvollisuus pyrkiä saamaan aikaan sopimus palautusvelvollisten kanssa omaisuuden palauttamisesta. Siitä, millä keinoin ja kuinka pitkään sopimusneuvotteluita on tarpeen käydä, ei ehdoteta säädettäväksi, koska tilanteet vaihtelevat tapauskohtaisesti. Joskus sopimukseen liittyvien yksityiskohtien työstäminen saattaa viedä aikaa, kun taas toisinaan voi hyvin pian käydä ilmi, että sopimukseen pääsemiselle ei ole edellytyksiä. Käytännössä pesäselvittäjä tekee esinekohtaisen tai rahamääräisen ehdotuksen kunkin omaisuutta saaneen palautusvelvollisuuden täyttämiseksi niiden tietojen perusteella, jotka hänellä on käytettävissään ja joita hän saa osapuolilta pesäselvityksen kuluessa.

Pesäselvittäjän hakemisesta, määräämisestä ja tehtävistä on säädetty perintökaaren 19 luvussa. Pykälän 3 momentin mukaan pesäselvittäjään sovelletaan tässä luvussa säädettyjen seikkojen lisäksi muutoin, mitä 19 luvussa säädetään. Asian luonteesta johtuu, että kaikki perintö-

kaaren 19 luvun säännökset eivät tule samalla tavoin sovellettaviksi perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevissa tilanteissa kuin jos kyse on tilanteesta, jossa kuolinpesä selvitetään välittömästi perittävän kuoleman jälkeen. Esimerkiksi perittävän velkojen maksamista koskevat säännökset eivät yleensä tule sovellettaviksi, koska perittävän velat on lähtökohtaisesti maksettu jo ennen perinnönjakoa. Toisaalta palautusvaatimuksen vuoksi määrätyn pesänselvittäjän hallinnon aikana kuolinpesälle voi syntyä uutta velkaa, johon sovelletaan kuolinpesän velkaa koskevia 19 luvun säännöksiä normaaliin tapaan.

Asia, joka koskee pesänselvittäjän määräämistä huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten, käsitellään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n 1 momentin ja 2 momentin 5 kohdan nojalla käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

10 §. Pykälässä on säännökset pesänselvittäjän ja tuomioistuimen velvollisuuksista tilanteessa, jossa 9 §:n 3 momentissa tarkoitetut sopimusneuvottelut eivät tuota tulosta tai jossa joku omaisuutta saanut ei palauta omaisuutta sopimuksen mukaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan pesänselvittäjän on ajettava tällaista osapuolta vastaan kannetta tuomioistuimessa palautusvelvollisuuden määräämiseksi. Kanne nostetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:ään ehdotetun muutoksen mukaan siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä, jonka jälkeen jaettavasta perinnöstä on kysymys, oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos kanne nostetaan useampaa vastaajaa vastaan, kanteet voidaan käsitellä yhdessä oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 2 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimen on tällaista asiaa käsitellessään varattava oikaisua vaativalle tilaisuus tulla kuulluksi. Tämä on katsottu tarpeelliseksi muun ohella sen vuoksi, että oikaisua vaativan taloudellisilla olosuhteilla voi ehdotetun 8 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan olla merkitystä harkittaessa palautusvelvollisuuden sovittelua. Muita palautusvelvollisia voidaan tarvittaessa kuulla todistajina, jos riita koskee sellaisia tosiseikkoja, joista heillä on tietoa. Muut palautusvelvolliset voivat myös halutessaan pyrkiä osallistumaan oikeudenkäyntiin tekemällä oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 8—10 §:ssä tarkoitetun väliintuloa koskevan hakemuksen.

11 §. Pykälässä säädetään omaisuuden palauttamisen jälkeen toimitettavasta oikaisujaosta.

Pykälän 1 momentin mukaan perinnönjaon oikaisua varten on toimitettava uusi perinnönjako.

Pykälän 2 momentissa rajataan oikaisujaon ulkopuolelle ne tahot, joilla ei ole ollut palautusvelvollisuutta tai jotka ovat palauttaneet jäämistöön vain liikaa saamansa omaisuuden arvoa vastaavan rahamäärän. Näistä tilanteista säädetään tarkemmin tämän luvun 2 §:n 2 momentissa ja 3 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa on säännös palautusvelvollisuuden sovittelun vaikutuksesta oikaisujakoon. Palautusvelvollisuuden sovittelu on otettava huomioon oikaisujaossa, koska muutoin osakas, jonka palautusvelvollisuutta on sovittelu, voisi oikaisujaon tuloksena päästä muita osakkaita parempaan asemaan. Oikaisujaossa on siksi otettava huomioon osakkaan jo saamana omaisuutena se määrä, jolla hänen palautusvelvollisuuttaan on sovittelu.

Esimerkiksi 300 000 euron arvoinen jäämistö on voitu alun perin jakaa kahden rintaperillisen kesken, jolloin kummankin perintöosuus on ollut 150 000 euroa. Perinnönjaon jälkeen vahvistetaan kolmas rintaperillinen, joka vaatii perinnönjaon oikaisua toteuttaakseen perintöoikeutensa. Yhden rintaperillisen palautusvelvollisuutta sovitteluaan 30 000 euroon, mutta toinen al-

kuperäisistä rintaperillisistä palauttaa koko osuutensa 150 000 euroa. Palautetun omaisuuden yhteenlaskettu määrä on näin ollen 180 000 euroa. Kunkin rintaperillisen osuus jäämistöstä olisi siten 60 000 euroa. Kun oikaisujaossa otetaan huomioon palautusvelvollisuuden sovittelu, jonka määrä nousi 120 000 euroon, ei sillä perillisellä, jonka palautusvelvollisuutta sovitteltiin, ole oikeutta saada oikaisujaossa mitään. Sovittelun vuoksi vajaaksi jäänyt 120 000 euroa jää pesän vahingoksi. Näin ollen kaksi muuta perillistä jakavat keskenään oikaisujaossa kuolinpesään palautetut 180 000 euroa eli he saavat oikaisujaossa 90 000 euroa kumpikin.

Pykälän 4 momentin mukaan oikaisujaosta laadittavassa jakokirjassa on mainittava, että se korvaa oikaisujakoon osallistuneiden osalta aikaisemman jakokirjan. Tämä on tarpeen erityisesti sellaisen rekisteröitävän omaisuuden osalta, jonka omistaja vaihtuu oikaisujaon seurauksena.

Perinnönjaosta on säädetty perintökaaren 23 luvussa. Pykälän 5 momentin mukaan oikaisujakoon sovelletaan lisäksi muutoin, mitä 23 luvussa säädetään. Mainitun luvun 3 §:n mukaisesti osakkaat saavat toimittaa oikaisujaon sopimallaan tavalla tai oikaisujako on pesänjakajan toimitettava. Pesänjakajan määräämiseen ja toimestaan vapauttamiseen sovelletaan mainitun luvun 4—6 §:n säännöksiä. Kuten muutoinkin, pesänjakajan määräämistä voidaan hakea samassa yhteydessä kuin pesänselvittäjän määräämistä. Jakomenettelyyn sovelletaan mainitun luvun 7 ja 8 §:n säännöksiä. Oikaisujaosta laadittavaan jakokirjaan sovelletaan ehdotetun pykälän 4 momentin lisäksi perintökaaren 23 luvun 9 §:n säännöksiä. Oikaisujaon moittimiseen sovelletaan 23 luvun 10 §:n säännöksiä.

Asia, joka koskee pesänjakajan määräämistä toimittamaan oikaisujako tai oikaisujaon moitetta, käsitellään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n 1 momentin sekä 2 momentin 5 ja 6 kohdan nojalla käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

12 §. Pykälässä säädetään perittävän kuoleman jälkeen toimitetun osituksen tai omaisuuden erottelun taikka avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain (26/2011) 8 §:ssä tarkoitetun hyvityksen oikaisemisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan perillinen tai yleistestamentin saaja voi vaatia osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua, jos kuolinpesä on luovuttanut perittävän avio- tai avopuolisolle taikka tämän perillisille omaisuutta huomattavasti enemmän kuin se olisi ollut velvollinen luovuttamaan. Oikaisua ei siis voi vaatia esimerkiksi silloin, kun kuolinpesä on luopunut vaatimasta osituksen yhteydessä omaisuutta, joka kuuluu avioliittolain (234/1929) 103 §:n 2 momentissa tarkoitetun niin sanotun aviopuolison tasinkoprivilegin piiriin.

Kuten 1 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa, oikaisumahdollisuus edellyttää, että oikaisuvaatimuksen tekijä ei ole ollut aiemmassa toimituksessa osapuolena eikä hänen oikeutensa perintöön ole vanhentunut. Näitä edellytyksiä on selostettu tarkemmin 1 §:n yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa säädetään osituksessa tai omaisuuden erottelussa taikka hyvityksenä omaisuutta saaneen palautusvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan palautusvelvollisuus osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua varten on olemassa vain siltä osin kuin perittävän avio- tai avopuoliso taikka tämän perillinen on saanut toimituksessa tai hyvityksenä huomattavasti enemmän omaisuutta kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu. Palautusvelvollisuuteen sovelletaan lisäksi, mitä 3—8 §:ssä säädetään.

Kuten edellä 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa, palautusvelvollisuus koskee vain liikaa saatua omaisuutta ja syntyy vain, jos omaisuutta on siirretty huomattavasti

enemmän kuin mihin omaisuutta saanut on ollut oikeutettu. Jos omaisuutta on siirretty avio- tai avopuolisolle taikka tämän perilliselle enemmän kuin mihin tämä olisi ollut oikeutettu omaisuuden ositusta tai erottelua koskevien säännösten taikka avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain 8 §:n hyvitystä koskevien säännösten mukaan, omaisuuden siirto on voinut loukata niitä perillisiä ja testamentinsaajia, jotka eivät ole olleet osallisia tätä koskevaan päätöksentekoon. Jos ositus tai omaisuuden erottelu on toimitettu taikka hyvitys maksettu siten, että eloon jäänyt avio- tai avopuoliso ei ole saanut enemmän omaisuutta kuin mitä hänelle kuuluu, jäämistönä jaettavan omaisuuden arvo on sama siitä huolimatta, että joku perillinen tai testamentin saaja on perinnönjaossa sivuutettu taikka että kuolinpesään ilmaantuu uusi perillinen toimitetun perinnönjaon jälkeen. Tällöin palautusvelvollisuutta ei ole. Tämä johtuu siitä, että perintönä jaettava omaisuus määräytyy lähtökohtaisesti perillisten ja yleistestamentin saajien lukumäärästä riippumatta sen mukaan, mitä jää jäljelle sen jälkeen, kun ositus tai omaisuuden erottelu on toimitettu.

Säännös edellyttää, että omaisuutta on siirtynyt huomattavasti enemmän kuin mihin sen saaja on ollut oikeutettu. Ei ole tarkoituksenmukaista, että vain vähäiset poikkeamat laissa säädettyistä perusteista voisivat johtaa palautusvelvollisuuteen.

Jos palautusvelvollinen on kuollut, hänen oikeudenomistajansa voivat olla vastuussa perinnönjättäjän velvoitteista perintökaaren 21 luvun säännösten mukaan.

Pykälän 3 momentin mukaan osituksen, omaisuuden erottelun taikka hyvityksen oikaisuun sovelletaan samoja säännöksiä kuin perinnönjaon oikaisuun.

Voimaantulosäännös. Tarkoituksena on, että perintökaaren muuttamista koskevat säännökset tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Ehdotettu voimaantulopäivämäärä vastaa uuden isyyslain voimaantulopäivää ja sitä, mitä eduskunta on hallitukselta isyyslain hyväksymisen yhteydessä antamassaan vastauksessa (EV 235/2014 vp—HE 91/2014 vp) edellyttänyt.

Voimaantulosäännöksen mukaan lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa toimitettuun perinnönjakoon taikka ositukseen tai omaisuuden erotteluun sekä suoritettuun hyvitykseen. Perinnönjaon, osituksen, omaisuuden erottelun tai suoritettujen hyvitysten oikaisusta ei ole erityisesti säädetty ja on tarkoituksenmukaista, että ehdotettuja säännöksiä voidaan soveltaa myös ennen voimaantulopäivää tehtyjen oikeustoimien oikaisuun.

Lisäksi voimaantulosäännöksessä säädetään ennen lain voimaantuloa tehtyjen sopimusten pätevydestä. Jos osapuolet ovat jo ennen lain voimaantuloa sopineet siitä, miten sivuutetun perillisen tai yleistestamentin saajan oikeudet otetaan huomioon, ei sopimusten pysyvyyden turvaamiseksi ja sopijaosapuolten keskinäisen luottamuksen suoja huomioon ottaen ole tarkoituksenmukaista puuttua takautuvasti tällaisten sopimusten pätevyteen. Näin ollen laki ei vaikuta ennen lain voimaantuloa perinnönjaon taikka osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisemiseksi tehtyjen sopimusten pätevyteen.

Ennen tämän lain voimaantuloa on saatettu antaa tuomio, jolla on esimerkiksi perusteettoman edun palautusta koskevien periaatteiden nojalla velvoitettu perillinen tai testamentin saaja palauttamaan toimitetussa perinnönjaossa saamaansa omaisuutta kuolinpesälle tai suoraan perinnönjaossa sivuutetulle perilliselle. Tällainen tuomio saattaa estää vaatimasta perinnönjaon oikaisua ehdotettujen säännösten nojalla.

1.2 Isyyslaki

20 §. Kuuleminen. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa tarkistetaan siten, että siihen lisätään viittaus isyyslain 19 §:n 1 momenttiin. Tarkistus ei liity esityksessä ehdotettuun perintökaaren muutokseen. Tarkistus on kuitenkin tarkoituksenmukainen, koska äitiä ei ole tarpeen kuulla uudelleen tilanteessa, jossa hän on jo aiemmin hyväksynyt isyyden tunnustamisen 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tavoin.

67 §. Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa. Pykälään lisätään uusi 3 momentti, jossa on viittaussäännös perintökaaren 23 a lukuun. Isyyslain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettulla avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 syntyneellä lapsella on oikeus vaatia toimitetun perinnönjaon oikaisua, vaikka perittävä on kuollut ennen tammikuun 1 päivää 2016. Hän voi perintökaaren 23 a luvun 12 §:ssä säädetyllä tavalla vaatia myös osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua.

1.3 Oikeudenkäymiskaari

17 §. Pykälän 2 momenttiin lisätään uusi 7 kohta, jossa määritellään jäämistöä koskevaksi asiaksi myös asia, jossa on kysymys omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Näin ollen omaisuuden palauttamista koskevat asiat tutkittaisiin käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Säännös on perusteltu, koska kyse on oleellisesti jäämistöä koskevasta riidasta. Säännöksen avulla varmistetaan lisäksi se, että eri palautusvelvollisia vastaan ajettavat kanteet käsitellään samassa käräjäoikeudessa.

1.4 Laki kuolleeksi julistamisesta

20 §. Omaisuuden luovutusvelvollisuus. Pykälän 2 momentissa säädetään omaisuuden luovutamisvelvollisuudesta tilanteissa, joissa kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin julistamispäätöksessä määrättyä kuolinpäivänä. Säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa on kyse siitä, että perillispiiri on kuolinpäivän todentamisen vuoksi muuttunut. Kyse on tällöin perinnönjaon oikaisemiseen rinnastuvasta tilanteesta, jolloin tilanteeseen voidaan soveltaa perintökaaren 23 a luvun säännöksiä. Tämän vuoksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva erityissäännös korvataan viittauksella perintökaaren 23 a luvun säännöksiin. Samalla säännöksestä ehdotetaan sääntelyn yhtenäisyyden vuoksi poistettavaksi erityinen kolmen vuoden vanhentumisaika.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Voimaantulopäivämäärä vastaa uuden isyyslain voimaantulopäivää ja sitä, mitä eduskunta on hallitukselta isyyslain hyväksymisen yhteydessä antamassaan vastauksessa (EV 235/2014 vp—HE 91/2014 vp) edellyttänyt.

Perintökaareen tehtyjä muutoksia sovelletaan sen voimaantulosäännösten mukaan takautuvasti myös niihin perinnönjakoihin, osituksiin, omaisuuden erotteluihin tai maksettuihin hyvityksiin, jotka on suoritettu ennen sen voimaantuloa.

Perintökaareen tehdyillä muutoksilla ei kuitenkaan ole vaikutusta ennen lain voimaantuloa perinnönjaon taikka osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisemiseksi tehtyjen sopimusten pätevyYTEEN.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotetun lainsäädännön perustuslaillinen tausta

Lakiesitys perustuu eduskunnan uuden isyyslain hyväksymisen yhteydessä antamaan lausumaan. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan esityksen perinnönjaon peräyttämistä ja palautusvastuuta koskevaksi täydentäväksi sääntelyksi sellaisia tapauksia varten, joissa avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 syntyneellä lapsella on uuden isyyslain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin tai sen seurauksena perintöoikeus isänpuoleisen perittävän jälkeen. Esitys kehoitettiin antamaan eduskunnan käsiteltäväksi hyvissä ajoin niin, että ehdotetut muutokset voivat tulla samanaikaisesti voimaan uuden isyyslain kanssa.

Ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten perintöoikeudellisen aseman osalta eduskunta kiinnitti isyyslakia koskevan hallituksen esityksen perustuslaki- ja lakivaliokuntakäsittelyn aikana erityistä huomiota näiden lasten yhdenvertaiseen kohteluun mainitun päivämäärän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneisiin lapsiin nähden (PeVL 46/2014 vp ja LaVM 16/2014 vp). Avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 syntyneitä lapsia ei tule asettaa mainitun päivämäärän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneisiin lapsiin nähden eri asemaan perintöoikeudellisten oikeusvaikutusten osalta. Eduskunnan perustuslaki- ja lakivaliokunta katsoivat kuitenkin, että lainsäätäjällä on harkintavaltaansa puitteissa mahdollisuus rajoittaa lainsäädännön taannehtivia vaikutuksia perillisten omaisuuden suojan sekä yleisen oikeusvarmuuden turvaamiseksi. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen uudeksi isyyslaiksi muutettuna lakivaliokunnan ehdottamalla tavalla.

Edellä kuvattu huomioon ottaen esityksessä on kiinnitetty erityistä huomiota lainsäädäntöehdotuksen sisältöön suhteessa yhdenvertaiseen kohteluun, perillisten omaisuuden suojaan sekä yleisen oikeusvarmuuden turvaamiseen.

Yhdenvertainen kohtelu

Ehdotettu lainsäädäntö soveltuu yhdenvertaisesti kaikkiin perillisiin ja yleistestamentin saajiin, joiden oikeus on aiemmin toimitetussa perinnönjaossa jostain syystä sivuutettu. Velvollisuutta palauttaa omaisuutta kuolinpesään on kuitenkin vähäisessä määrin helpotettu niiden tilanteiden osalta, joissa perinnönjaon oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen. Erityisesti on huomattava, että ehdotukseen ei sisälly sääntelyä, jonka mukaan ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneitä ja mainitun päivämäärän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneitä lapsia kohdeltaisiin eri tavoin. Ehdotukseen ei siis sisälly sääntelyä, joka syrjisi lainsäädännön kohteena olevia henkilöitä heidän syntyperänsä tai syntymänsä ajankohdan perusteella.

Perillisten omaisuuden suoja

Perinnönjaon oikaiseminen laillisesti toimitetun ja lainvoimaisen perinnönjaon jälkeen on toimenpide, jolla puututaan perillisten omaisuuden suojaan. Tällaisia tilanteita saattaa syntyä nykyisinkin, jos perillisen perintöoikeuden tuottava oikeudellinen suhde perittävään vahvistetaan niin kauan perittävän kuoleman jälkeen, että perinnönjako on jo ehditty toimittaa. Toinen esimerkki tilanteesta, jossa perinnönjako voidaan nykyisinkin peräyttää, on se, kun kadoksissa ollut yleistestamentti löytyy jo toimitetun perinnönjaon jälkeen. Tällöin jakoa oikaistaan voimassa olevaa aineellista oikeutta vastaavaksi. Ehdotuksella ei luoda näihin tilanteisiin uusia omaisuuden suojaan puuttuvia rajoituksia, vaan sen vaikutus on näiden tilanteiden osalta lähinnä menettelyllisesti selkeyttävä.

Ennen 1 päivänä lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneillä lapsilla ei isyyslain voimaantulosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentin mukaan ole oikeutta nostaa kannetta isyyden vahvistamiseksi, jos on kulunut yli viisi vuotta voimassa olevan isyyslain (700/1975) voimaantulosta tai jos perittävä on kuollut. Edellä tarkoitettu viiden vuoden määräaika päättyi vuonna 1981. Isyyden voimaantulosta annettu laki, mukaan lukien sen 7 §:n 2 momentti, kumoutuu uuden isyyslain voimaantulon myötä 1 päivänä tammikuuta 2016. Uuden isyyslain voimaantullessa palautetaan takautuvasti kannemahdollisuus isyyden vahvistamista varten myös niiden lasten osalta, jotka ovat syntyneet avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivänä lokakuuta 1976.

Koska kyse on lain tullessa voimaan vähintään 39 vuotta täyttäneistä lapsista ja heidän isänpuoleisen vanhempansa vahvistamisesta, on todennäköistä, että osa isäksi vahvistettavista miehistä on jo kuollut. Kanneoikeuden takautuva palauttaminen ja sen seurauksena syntyvä perintöoikeus ovat tästä syystä omiaan väliaikaisesti lisäämään tarvetta oikaista jo toimitettuja perinnönjakaja. On oletettavaa, että näin tapahtuu siitä huolimatta, että hyväksyessään uuden isyyslain eduskunta asetti näissä tapauksissa perintöoikeudelle erityisen vanhentumismääräajan, jonka mukaan mainituilla lapsilla ei lähtökohtaisesti ole perintöoikeutta, jos isänpuoleinen perittävä on kuollut ennen 31 päivää tammikuuta 2012. Perintöoikeuden vanhentumista koskeva määräaika on kuitenkin yksittäistapauksellisten edellytysten täytyessä joustava.

Vaikka perinnönjaon oikaiseminen on voimassa olevan lainsäädännön perusteella esimerkiksi edellä kuvatuissa tapauksissa nykyisinkin mahdollista, perinnönjaon oikaiseminen takautuvan lainsäädännön perusteella on erityisesti omiaan aiheuttamaan tilanteita, joissa voimassa olevaan lainsäädäntöön luottaneet ja vilpittömässä mielessä toimineet perilliset kokevat oikeutensa perintönä saamaansa omaisuuden tulleen loukatuksi. Tästä syystä hallitus ehdotti esityksessään isyyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 91/2014 vp), että takautuvan lainsäädännön nojalla isyytensä vahvistuttaneella lapsella ei olisi perintöoikeutta sellaisen perittävän jälkeen, joka oli kuollut ennen kuin isyyden vahvistamiseen johtanut kanne tuli vireille. Eduskunnan perustuslakivaliokunta arvioi oikeudellisen tilanteen toisin. Perustuslakivaliokunnan mukaan omaisuuden suojaan liittyvät perusteet eivät ole lähtökohtaisesti yhtä painavia kuin vaatimus tiettyyn aikaan avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten syrjimättömyydestä (PeVL 46/2014 vp, s. 9 ja LaVM 16/2014 vp, s. 8).

Edellä todetusta johtuu, että vaikka ehdotetulla sääntelyllä puututaan perillisten omaisuuden suojaan jo toimitettujen perinnönjakojen osalta, omaisuuden suojan rajoittaminen on katsottava hyväksyttäväksi. Perustuslakivaliokunta on arvioinut omaisuuden suojan rajoittamisen hyväksyttäväksi myös niiden isyyslain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tilanteiden osalta, joissa perintöoikeus on saatu takautuvasti voimaan tulevan lainsäädännön perusteella. Ehdotuksessa on otettu erityisesti huomioon perillisten asema tilanteessa, jossa perinnönjaon oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen. Omaisuutta perinnönjaossa saanut perillinen tai yleistestamentin saaja on tuolloinkin palautusvelvollinen, mutta voi esinekohtaisen palauttamisvelvollisuuden sijasta maksaa kuolinpesälle rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa. Lisäksi ehdotettuun sääntelyyn sisältyy palautusvelvollisuuden sovittelua koskeva säännös niitä tilanteita varten, joissa palautusvelvollisuuden sisältö muutoin muodostuisi palautusvelvolliselle kohtuuttomaksi.

Yleinen oikeusvarmuus

Perinnönjaon oikaiseminen on nykyisinkin mahdollista tilanteessa, jossa perillisen suhde perittävään on vahvistettu vasta jo toimitetun perinnönjaon jälkeen. Koska perinnönjaon peräyttämistä ja omaisuuden palauttamisesta kuolinpesään ei ole voimassa olevassa lainsäädännössä täsmällisiä säännöksiä, tällaisia tapauksia on käsitelty tuomioistuimissa lähinnä perus-

HE 72/2015 vp

teettoman edun palautuskanteina tai pesänjakajan määräämistä koskevin hakemuksina. Kun jo toimitettuihin perinnönjakoihin puututaan takautuvasti voimaan tulevan lainsäädännön perusteella, tilanne on erityisen ongelmallinen.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausunnossaan PeVL 46/2014 vp (s. 10), että oikeusvarmuuden ja lainsäädännön vaikutusten ennustettavuuden kannalta on perustelluinta säätää nykyistä täsmällisemmin perinnönjaon peräyttämistä ja mahdollisesta palautusvastuusta. Hallituksen esitys perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvastuuta koskevaksi sääntelyksi on valmisteltu edistämään yleistä oikeusvarmuutta ja lainsäädännön vaikutusten ennakoitavuutta. Hallitus katsoo esityksen täyttävän eduskunnan vastauksessaan EV 235/2014 vp hallitukselle esittämät perinnönjaon peräyttämistä ja omaisuuden palautusvastuuta koskevat edellytykset.

Johtopäätökset

Lakiehdotuksella on yhtymäkohtia perus- ja ihmisoikeuksiin, erityisesti kansalaisten yhdenvertaisuuteen, omaisuuden suojaan ja yleisen oikeusvarmuuden edistämiseen. Ehdotuksen katsotaan edistävän yhdenvertaisuutta ja yleistä oikeusvarmuutta. Sillä puututaan omaisuuden suojaan vain perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 46/2014 vp hyväksymässä laajuudessa. Edellä todetuilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä. Koska esityksen taustalla on perustuslakivaliokunnan aikaisempi lausunto ja siinä esitetyt kannanotot lainsäädännön muutostarpeesta, on perusteltua, että esitys saatetaan kuitenkin vielä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

perintökaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään perintökaareen (40/1965) uusi 23 a luku seuraavasti:

23 a luku

Perinnönjaon oikaisusta ja omaisuuden palautusvelvollisuudesta

1 §

Perillinen tai yleistestamentin saaja, joka ei ole ollut osapuolena toimitetussa perinnönjaossa, voi vaatia perinnönjaon oikaisua, jos hänen oikeutensa perintöön ei ole vanhentunut.

2 §

Jollei 3 §:stä muuta johdu, se, joka on saanut omaisuutta jäämistöstä, on velvollinen perinnönjaon oikaisua varten palauttamaan omaisuutta kuolinpesälle seuraavasti:

1) omaisuutta perintönä tai yleistestamentin nojalla taikka perintökaaren 5 luvun 2 §:n perusteella saanut saamansa omaisuuden;

2) omaisuutta erityisjälkisäädöksen nojalla saanut saamansa omaisuuden, jos jälkisäädöksen täyttäminen loukkaa oikaisua vaativan lakiosaa tai muuta oikeutta;

3) omaisuutta 8 luvussa tarkoitettuna avustuksena tai hyvityksenä taikka 18 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna elatuksena saanut saamansa omaisuuden siltä osin kuin hän on saanut huomattavasti enemmän kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua palautusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos on ilmeistä, että omaisuuden palauttaminen ei ole tarpeen oikaisua vaativan oikeuden turvaamiseksi.

3 §

Jos oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen, palautusvelvollinen voi omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa. Laskettaessa palautettavaa rahamäärää omaisuudelle on pantava se arvo, joka sillä vastaanotettaessa oli, jollei tästä ole erityistä syytä poiketa.

4 §

Jos palautettava omaisuus ei ole tallella tai muuten palautettavissa, sen arvo on korvattava. Omaisuuden arvo määritetään siten kuin 3 §:ssä säädetään.

Jos omaisuus on palautettavissa, mutta palautusvelvollinen osoittaa, että sen palauttamisesta aiheutuisi hänelle huomattavaa häittoa, palautusvelvollinen voi omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena rahamäärän, joka vastaa omaisuuden arvoa vastaanottohetkellä. Jos omaisuuden arvo korvauksen määäämishetkellä on vastaanottohetken arvoa

korkeampi eikä arvonnousu ole seurausta palautusvelvollisen omasta toiminnasta, korvaus on kuitenkin suoritettava määräämishetken arvon mukaan.

5 §

Jos palautettavan omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, palautusvelvollisen on korvattava arvon aleneminen. Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä, palautusvelvollisen on suoritettava kohtuullinen korvaus omaisuuden arvon alenemisesta, jos siihen katsotaan olevan erityistä syytä.

6 §

Palautusvelvollisen on maksettava palautettavalle rahamäärälle korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä lähtien, kun hän sai omaisuuden haltuunsa. Muusta palautettavasta omaisuudesta saatu tuotto tai sen arvo on korvattava ja omaisuudesta saadusta hyödystä on suoritettava kohtuullinen korvaus. Korvausta hyödystä ei kuitenkaan tarvitse suorittaa, jos korvauksen voidaan katsoa sisältyvän omaisuuden arvon alenemisesta suoritettavaan korvaukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua korkoa tai korvausta on kuitenkin maksettava aikaisintaan siitä lähtien, kun palautusvelvollinen tuli tai hänen olisi pitänyt tulla tietoiseksi oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön.

Palautusvelvollisen on maksettava palautettavalle rahamäärälle viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisesti palautusvaatimuksen esittämisestä lähtien.

7 §

Palautusvelvollisella on oikeus saada kuolinpesän varoista korvaus palautettavaan omaisuuteen panemistaan tarpeellisista kustannuksista ja, jos se harkitaan kohtuulliseksi, muista kustannuksista.

8 §

Jos 2—6 §:n mukainen palautusvelvollisuus olisi kohtuuton, sitä voidaan sovittaa.

Palautusvelvollisuuden sovittelua harkittaessa on otettava huomioon:

- 1) onko palautusvelvollinen omaisuuden saadessaan tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön;
- 2) omaisuuden saamisesta palautusvaatimuksen esittämiseen kulunut aika;
- 3) palautusvelvollisen ja oikaisua vaativan taloudelliset olosuhteet ja palautusvelvollisuuden vaikutukset heidän toimeentuloonsa; sekä
- 4) muut näihin verrattavat seikat.

Harkittaessa 4 §:n 1 momentin ja 5 §:n mukaisen korvausvelvollisuuden sovittelua on lisäksi otettava huomioon, mistä on aiheutunut, että omaisuus ei ole palautettavissa tai sen arvo on alentunut.

9 §

Omaisuuden palauttamisesta voidaan sopia. Sopimus on tehtävä kirjallisesti.

Tuomioistuimien voi oikaisua vaativan hakemuksesta määrätä pesänselvittäjän huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten.

Pesänselvittäjän on pyrittävä saamaan aikaan sopimus omaisuuden palauttamisesta jäämistöstä omaisuutta saaneiden kanssa.

Pesänselvittäjään sovelletaan muutoin, mitä 19 luvussa säädetään.

10 §

Jos pesänselvittäjä ei pääse omaisuutta saaneen kanssa sopimukseen omaisuuden palauttamisesta tai omaisuutta saanut ei palauta omaisuutta sopimuksen mukaisesti, pesänselvittäjän on ajettava häntä vastaan palautusvelvollisuutta koskevaa kannetta.

Tuomioistuimen on asiaa käsitellessään varattava oikaisua vaativalle tilaisuus tulla kuulluksi.

11 §

Perinnönjaon oikaisua varten on toimitettava uusi perinnönjako.

Se, joka ei ole 2 §:n 2 momentin nojalla palauttanut omaisuutta tai joka on 3 §:ssä säädetyllä tavalla maksanut kuolinpesälle liikaa saamansa omaisuuden arvoa vastaavan rahamäärän, ei osallistu oikaisujakoon.

Jos omaisuutta saaneen palautusvelvollisuutta on soviteltu, oikaisujaossa otetaan hänen jo saamanaan perintöosuutena huomioon se määrä, jolla hänen palautusvelvollisuuttaan on sovitellun vuoksi alennettu.

Oikaisujaosta laadittavassa jakokirjassa on mainittava, että se korvaa oikaisujakoon osallistuneiden osalta aikaisemman jakokirjan.

Oikaisujakoon sovelletaan muutoin, mitä 23 luvussa perinnönjaosta säädetään.

12 §

Jos kuolinpesä on perittävän kuoleman jälkeen toimitetussa osituksessa tai omaisuuden erottelussa taikka suorittamalla avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain (26/2011) 8 §:ssä tarkoitettua hyvitystä luovuttanut perittävän avio- tai avopuolisolle taikka tämän perillisille omaisuutta huomattavasti enemmän kuin se olisi ollut velvollinen luovuttamaan, perillinen tai yleistestamentin saaja, joka ei ole ollut toimituksessa osapuolena, voi vaatia osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua, jos hänen oikeutensa perintöön ei ole vanhentunut.

Perittävän avio- tai avopuoliso taikka tämän perillinen on velvollinen osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua varten palauttamaan saamansa omaisuuden kuolinpesälle sillä osin kuin hän on saanut huomattavasti enemmän kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu. Palautusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä 3—8 §:ssä säädetään.

Mitä 9—11 §:ssä säädetään perinnönjaon oikaisusta, sovelletaan myös osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisuun.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa toimitettuun perinnönjakoon, ositukseen, omaisuuden erotteluun sekä suoritettuun hyvitykseen.

Tämä laki ei vaikuta sellaisten sopimusten pätevyyteen, jotka on ennen tämän lain voimaantuloa tehty perinnönjaon taikka osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisemiseksi.

2.

Laki

isyyslain 20 ja 67 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan isyyslain (11/2015) 20 §:n 1 momentin 1 kohta, sekä
lisätään 67 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

20 §

Kuuleminen

Lastenvalvojan on varattava seuraaville tilaisuus tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta:

1) äidille, jollei hän ole 16 §:n tai 19 §:n 1 momentin mukaisesti hyväksynyt tunnustamista;

67 §

Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa

Se, jolla 1 momentin nojalla on perintöoikeus, voi vaatia toimitetun perinnönjaon oikaisua, vaikka perittävä on kuollut ennen tammikuun 1 päivää 2016. Perinnönjaon oikaisuun ja omaisuuden palautusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä perintökaaren 23 a luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 135/2009, sekä
lisätään 10 luvun 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 135/2009 ja 29/2011, uusi 7 kohta seuraavasti:

10 luku

Oikeuspaikasta riita-asioissa

17 §

Jäämistöä koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee:

- 6) perinnönjakoa tai perinnönjaon moitetta;
 - 7) omaisuuden palauttamista kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

4.

Laki

kuolleeksi julistamisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 20 §:n 2 momentti seuraavasti:

20 §

Omaisuuuden luovutusvelvollisuus

Jos kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin päätöksessä määrättyinä kuolinpäivänä ja jos sen vuoksi jollain muulla kuin sillä, joka on kuolleeksi julistamisen johdosta otanut haltuunsa kuolleeksi julistetun omaisuutta, on oikeus omaisuuteen, siihen oikeutettu voi vaatia perinnönjaon oikaisua siten kuin perintökaaren 23 a luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____ .

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2015

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

2.

Laki

isyyslain 20 ja 67 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan isyyslain (11/2015) 20 §:n 1 momentin 1 kohta, sekä
lisätään 67 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Vahvistettu laki

Ehdotus

20 §

20 §

Kuuleminen

Kuuleminen

Lastenvalvojan on varattava seuraaville tilaisuuksille tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta:

1) äidille, jollei hän ole 16 §:n mukaisesti hyväksynyt tunnustamista;

Lastenvalvojan on varattava seuraaville tilaisuuksille tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta:

1) äidille, jollei hän ole 16 §:n *tai* 19 §:n 1 momentin mukaisesti hyväksynyt tunnustamista;

67 §

67 §

Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa

Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa

Se, jolla 1 momentin nojalla on perintöoikeus, voi vaatia toimitetun perinnönjaon oikaisua, vaikka perittävä on kuollut ennen tammikuun 1 päivää 2016. Perinnönjaon oikaisuun ja omaisuuden palautusvelvollisuuden sovelletaan, mitä perintökaaren 23 a luvussa säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.*

3.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 135/2009, sekä
lisätään 10 luvun 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 135/2009 ja 29/2011, uusi 7 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

10 luku

Oikeuspaikasta riita-asioissa

Oikeuspaikasta riita-asioissa

17 §

17 §

Jäämistöä koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee:

6) perinnönjakoa tai perinnönjaon moitetta.

Jäämistöä koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee:

6) perinnönjakoa tai perinnönjaon moitetta;
7) omaisuuden palauttamista kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 20 .

4.

Laki

kuolleeksi julistamisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 20 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

20 §

Omaisuu den luovutusvelvollisuus

Jos kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin päätöksessä määrättyinä kuolinpäivänä ja jos sen vuoksi jollain muulla kuin sillä, joka on kuolleeksi julistamisen johdosta ottanut haltuunsa kuolleeksi julistetun omaisuutta, on oikeus omaisuuteen, haltijan on luovutettava omaisuus siihen oikeutetulle. Edellytyksenä on kuitenkin, että omaisuuden oikeutettu vaatii sitä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon oikeudesta omaisuuteen.

Ehdotus

20 §

Omaisuu den luovutusvelvollisuus

Jos kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin päätöksessä määrättyinä kuolinpäivänä ja jos sen vuoksi jollain muulla kuin sillä, joka on kuolleeksi julistamisen johdosta ottanut haltuunsa kuolleeksi julistetun omaisuutta, on oikeus omaisuuteen, *siihen oikeutettu voi vaatia perinnönjaon oikeuksia siten kuin perintökaaren 23 a luvussa säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 20 .